

OPINNÄYTETYÖ

Lapsen kokemus kohdatuksi tulemisesta Pelastakaa Lapset ry:n Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana

Nina Friman

Yhteisöpedagogi (AMK)

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

(210 op)

(11/2021)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), kansalastoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Nina Friman

Opinnäytetyön nimi: Lapsen kokemus kohdatuksi tulemisesta Pelastakaa Lapset ry:n Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana

Sivumäärä: 45 ja 2 liitesivua

Työn ohjaaja: Maarit Honkonen-Seppälä

Työn tilaaja: Pelastakaa Lapset ry

Opinnäytetyön tilaajana oli Pelastakaa Lapset ry ja tutkimuksessa keskityttiin Sporttikummi- ja tukihenkilötoimintaan. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka lapset kokevat tullessa kohdatuksi Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana. Tutkimus oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksen oli tarkoituksena tukea lasten osallisuutta Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana.

Tutkimuksessa lapset olivat mukana ja keskiössä tutkimuksen alusta loppuun saakka. Aineistoa kerättiin lasten ja vapaaehtoisten virkistystapahtumassa kesäkuussa 2021 ja aineistonkeruun menetelminä käytettiin havainnointia sekä toiminnallisia menetelmiä. Myöhemmin syksyllä 2021 tutkimuksessa haastateltiin samoja lapsia uudelleen yksilöhaastattelujen avulla. Tutkimukseen osallistui yhteensä kolme 9-10-vuotiasta lasta ja jokainen lapsi oli ollut mukana toiminnassa vähintään vuoden. Lasten yksilöhaastattelut toteutettiin lasten Sporttikummi- ja tukihenkilötapaamisten yhteydessä.

Tutkimuksessa kerättyä aineistoa analysoitiin teemoittelun avulla. Tarkemmin tutkimuksessa käsiteltäviä teemoja olivat yhdessä oleminen, yhteinen tekeminen, kokemus siitä, että voi kertoa omia ajatuksia ja mielipiteitä sekä halu vaikuttaa toimintaan ja yhteisiin asioihin. Nämä edellä mainitut teemat nousivat suoraan tutkimuksessa kerätystä aineistosta ja niitä hyödynnettiin tuotoksen kokoamisessa.

Tämän opinnäytetyön tuotoksina syntyi uusia toimintatapoja, joita voidaan hyödyntää osana Sporttikummi- ja tukihenkilötoimintaa. Näillä toimintatavoilla voidaan lisätä lasten osallisuutta ja kohdatuksi tulemisen kokemusta järjestön suunnasta. Opinnäytetyön tuotos on myös osallisuuden noppa, jota voidaan käyttää uusien vapaaehtoisten Sporttikummien ja tukihenkilöiden valmennuksissa valmennusmateriaalina ja sitä kautta tukea toiminnassa mukana olevien lasten osallisuutta.

Asiasanat: osallisuus, kohtaaminen, lapsi, vapaaehtoistyö, tukihenkilö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator (Bachelor's degree)

Author: Nina Friman

Title: Children's experience of being encountered during Save the Children's sport mentor and support person activities

Number of Pages: 45 and 2 attachment pages

Supervisor: Maarit Honkonen-Seppälä

Commissioned by: Save the Children

Thesis was made possible by Save the Children. The research focused on sport mentor and support person activities. The purpose of the thesis was to collect information on how children feel that they have encountered during sport mentor and support person activities. The other purpose was to develop output because the thesis was functional thesis. The objective of the output was support children's participation during sport mentor and support person activities.

Children were involved throughout the research. The material for the thesis was collected during a recreational event for children and volunteers in June 2021. Observation and functional methods were used as data collection methods. Later in autumn 2021 same children were interviewed again through an individual interview. Three children participated in the research. Each child had been involved in the activity for at least a year. Interviews with children were conducted during sport mentor and support person meetings.

The material of the thesis was analyzed by using thematic design. More detailed themes of the thesis were being together, doing together, experience in sharing your own thoughts and opinions and will to influence common things and common events. These themes were utilized when compiling the output.

As a result of this thesis emerged new ways of working that could be used to strengthen the participation of children during activities. Another output was dice of participation. The dice can be utilized in coaching new volunteers and that way support participation of children.

Keywords: participation, encounter, child, volunteering, support person

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	PELASTAKAA LAPSET JÄRJESTÖNÄ	9
	2.1 Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta	9
	2.2 Vapaaehtoistoiminta Suomessa	10
3	TIETOPERUSTA.....	14
	3.1 Lasten ja nuorten osallisuus	14
	3.2 Sosiaalipedagoginen osallisuuskäsitys	16
	3.3 Kohtaamisen merkitys lapsuudessa	17
	3.4 Kohtaaminen aikuisen näkökulmasta	19
	3.5 Myönteinen tunnistaminen	20
	3.6 Ehkäisevä lastensuojelu	22
4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA NIIDEN KÄYTTÖ.....	24
	4.1 Havainnointi.....	26
	4.2 Toiminnalliset menetelmät virkistystapahtumassa	26
	4.3 Lasten yksilöhaastattelut.....	27
	4.4 Tutkimuksen kulku	27
5	ANALYYSILUKU	32
	5.1 Yhdessä oleminen	33
	5.2 Yhdessä tekeminen	33
	5.3 Kokemus siitä, että voi kertoa omia ajatuksia ja mielipiteitä	34

5.4 Halu vaikuttaa toimintaan ja yhteisiin asioihin.....	35
6 TUOTOKSET JA ARVIOINTI	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
LÄHTEET	40
LIITTEET	44
7.1 Liite 1	44
7.2 Liite 2	45

1 JOHDANTO

Muistatko sinä lapsuudestasi aikuisen, joka kohtasi sinut lapsena aidosti ja oli kiinnostunut sinulle tärkeistä asioista? Tämä tärkeä ja turvallinen aikuinen voi olla sukulainen, opettaja, iltapäiväkerhonohjaaja tai muu aikuinen ystävä. Kohtaaminen on taito, jota voi harjoitella ja vahvistaa tietoisella tekemisellä. Kohtaaminen on kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi tulemista (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö 2020). Lapsen kokemus kohdatuksi tulemisesta on merkityksellistä, jotta jokainen lapsi ja nuori voisi kokea olevansa tärkeä ja merkityksellinen juuri sellaisena kuin on.

Pelastakaa Lapset ry toteuttaa ja edistää lasten oikeuksien toteutumista toiminnassaan. Tutkimuksen aikana työskentelin Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan koordinaattorina. Pelastakaa Lasten Sporttikummi ja tukihenkilötoiminnasta on tehty aiemminkin opinnäytetöitä, joista tuoreimpia Tiia Matilaisen (2020) opinnäytetyö lapsen ja aikuisen myönteisen tunnistamisen kokemuksista Sporttikummitoiminnassa ja Eija Honkakosken (2018) lasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Työssäni toiminnan koordinaattorina kiinnitin huomiota siihen, että lapset pääsevät ennen tukisuhteen alkua ja tukisuhteen alkaessa kertomaan työtä koordinoiville työntekijöille omia toiveitaan ja mietteitään toimintaa kohtaan. Kun lapsen Sporttikummi- tai tukihenkilöhakemus saapuu Pelastakaa Lapsille, on prosessin etenemisen kannalta tärkeää, että työntekijä tapaa lapsen ja perheen kanssa. Tapaamisella lapsi saa kertoa, mitä toivoo toiminnalta, mitä hän haluaisi oman aikuisen kanssa tehdä ja toivooko hän aikuisen olevan millainen. Kun sopiva Sporttikummi tai tukihenkilö löytyy, tavataan yhdessä lapsen ja hänen perheensä, vapaaehtoisen sekä Pelastakaa Lasten työntekijän kesken, jotta voidaan jutella toiminnasta ja yhteisistä pelisäännöistä. Toiminnan aloituksen jälkeen työntekijät eivät kuulleet suoraan lapsen kuulumisia tai ajatuksia toiminnasta, vaan kuulumisia kysyttiin systemaattisesti lapsen vanhemmalta ja vapaaehtoiselta. Lapsen ajatukset kuullaan siis joko lapsen vanhemman tai vapaaehtoisen kautta. Järjestön tasolta palautetta kysytään myös lapsilta vuosittain, mutta tämä palaute ei kuitenkaan toimi vuoropuhelun kanavana lapsen ja työntekijän välillä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellään, että lapsella on oikeus ilmasta mielipiteensä häntä koskevissa asioissa (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista 1991/60, artikla 12). On tärkeää, että toiminnassa mukana olevat lapset voivat ilmasta ajatuksiaan toiminnasta ja haluavat olla mukana toiminnassa sekä voivat kertoa, jos toiminnassa mukana oleminen ei tuntuisi enää hyvältä.

Lapsella on oikeus mielekkääseen vapaa-aikaan, leikkiin ja virkistystoimintaan (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista 1991/60, artikla 31). Jokaisen Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa

mukana olevan lapsen tulisi kokea olevansa mukana itselleen mielekkäässä toiminnassa, sillä toiminnan tarkoituksena on tukea lasten ja perheiden hyvinvointia, eikä heikentää sitä. Suomessa nuorisolaki määrittelee osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämisestä yhteiskunnassamme sekä tukee nuoren kasvua ja harrastamista (Nuorisolaki 2016/1285). Nuorisolaki ohjaa lasten ja nuorten parissa työskenteleviä, joten osallisuutta edistetään systemaattisesti eri tahojen puolesta. Lapsi on osallisena Pelastakaa Lasten Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa varsinkin prosessin alkuvaiheessa. Toiminnassa ei jaeta lapsia ja vapaaehtoisia jonoista, vaan pyritään löytämään heistä hyvä pari, joilla on jotain yhteistä. Kun toiminta alkaa, lapselta kysytään ajatuksia toimintaa kohtaan ja haluaako hän lähteä tutustumaan Sporttikummiin tai tukihenkilöön paremmin. Lapsen ajatuksia kuunnellaan tarkkaan, sillä mikäli ensimmäisten tapaamisien jälkeen lapsi ei tahdo jatkaa oman vapaaehtoisen kanssa, otetaan hänen ajatuksensa vakavasti. On tärkeää, että lapsi kokee toiminnan olevan hyvä asia ja tapaamiset olisivat odotettuja lapsen näkökulmasta.

Opinnäytetyön tavoitteena on yhdessä lasten kanssa etsiä ja kehittää väyliä, joiden kautta lapset voisivat tarvittaessa olla yhteydessä suoraan toimintaa koordinoiviin henkilöihin. Tavoitteena on myös selvittää, onko kehittämiselle tarvetta ja, kuinka lapset tulevat omasta mielestään kohdatuiksi Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa. Tavoitteena on selvittää, kokevatko lapset tulevansa toiminnan aikana kuulluksi ja onko lasten mielestä tärkeää, että heitä kuullaan suoraan vai kokevatko he riittäväksi, että kuulumisia kysytään lapsen vanhemmalta ja vapaaehtoiselta. Mikäli saadusta aineistosta nousee tarve, on tavoitteena kehittää lasten kanssa tapoja ja väyliä, joita pitkin lapsi tai nuori voisi olla yhteydessä toimintaa koordinoiviin työntekijöihin. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, jolloin lapselle tulee toiminnan tiimoilta ajatuksia, joita hän haluaa jakaa Pelastakaa Lasten työntekijän kanssa. Samalla tavalla myös työntekijät voisivat kysyä aika ajoin tukisuhteen kuulumisia lapsen näkökulmasta. Toiminnassa on mukana hyvin eri-ikäisiä lapsia ja nuoria, joten on selvää, että sama tapa pitää yhteyttä ei toimi 3-vuotialle ja 17-vuotialle. Tutkimuksen aikana toimintaa yhdessä lasten kanssa kehittäessä, toiminnan on tarkoitus muuttua vielä enemmän lasta osallistavammaksi ja kohtaavaksi. Opinnäytetyön aineistoista on tarkoitus syntyä tuotos, jonka avulla voidaan tukea lasten osallisuutta toiminnan aikana.

Tutkimuksen keskiössä ovat lapset, jolloin tutkijana minun täytyi ottaa huomioon asioita lapsen näkökulmasta ja suunnitella toimintatavat projektin aikana tarkasti. Tutkimuksen aikana pidin tärkeänä sitä, kuinka kerron asiat lapselle ymmärrettävällä tavalla. Lapsella on myös oikeus olla osallistumatta tutkimukseen, jota oli mielestäni hyvä tuoda esille ja sanoittaa lapsen tasoisesti. Jos lapsi missään vaiheessa tutkimusta ilmaisee halua jäädä pois tutkimuksesta, täytyy

lapsen kantaa kunnioittaa. Luottamus rakentuu pienistä asioista ja, jotta luottamus rakentuu, on aikuisen osoitettava lapselle olevansa aidosti kiinnostunut hänestä ja hänen mielenkiinnon kohteistaan. (Kalliomeri, Mettinen, Ohlsson, Soini ja Tulensalo 2020, 17–18.)

2 PELASTAKAA LAPSET JÄRJESTÖNÄ

Pelastakaa Lapset ry on vuonna 2022 100-vuotta täyttävä suomalainen kansalaisjärjestö, jonka on perustanut Ester Ståhlberg. Aluksi järjestön tehtävänä oli etsiä kasvatuskoteja kansalaisso-
dasta kodittomaksi jääneille lapsille ja järjestön nimi olikin aluksi Koteja Kodittomille Lapsille -
yhdistys. (Pelastakaa Lapset ry 2021a.) Myöhemmin toiminta on laajentunut eri lastensuojelun
muotoihin. Tällä hetkellä Pelastakaa Lapset tekee vahvaa lastensuojelutyötä adoption, perhe-
hoidon, perhekuntoutuksen, sijaishuolto yksiköiden, tukiperhe-, lomakoti-, Sporttikummi- ja
tukihenkilötoiminnan sekä perheentalojen toiminnan parissa. Näiden toimintojen lisäksi jär-
jestö tarjoaa erilaisia asiantuntijapalveluita, digitaaliseen hyvinvointiin liittyviä palveluita sekä
oppimateriaali- ja harrastustukea vähävaraisille perheille. (Pelastakaa Lapset ry 2021d.)

Toiminta lasten ja perheiden parissa nojaa YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Lapsen oi-
keuksien toteutumiseksi järjestö toimii luotettavana ja nopeana auttajana, mutta myös samalla
yhteiskunnallisena vaikuttajana. Yhteiskunnallisena vaikuttajana Pelastakaa Lapset pyrkii saa-
maan aikaan muutoksia ja parannuksia lasten sekä perheiden arjessa, jotta jokaisen lapsen
kohdalla lapsen oikeudet toteutuisivat niin meillä täällä Suomessa kuin myös maailmalla. (Pe-
lastakaa Lapset ry 2021a.)

Pelastakaa Lapset ry tekee työtä lasten parissa, niin Suomessa kuin myös maailmalla kehitys-
yhteistyöhankkeiden ja humanitaarisen työn kautta auttaen paikallisia lapsia. Humanitaarinen
työ auttaa katastrofialueilla uhreiksi joutuneita lapsia ja perheitä. Järjestön työtä ohjailee aina
strategia ja koko järjestön yhteiset arvot, joita ovat vastuullisuus, määrätietoisuus, kumppa-
nuus, luovuus ja tinkimättömyys. (Pelastakaa Lapset ry 2021a.) Nämä samat arvot ohjaavat
työtä niin kotimaassa kuin myös maailmalla, vaikka useinkin eri näkökulmista. Kotimaassa toi-
minta voi olla esimerkiksi perheen voimavarojen tukemista läsnäololla ja vuorovaikutuksella,
kun taas ulkomailla tarvittava tuki voi olla ravinto tai muu eloonjäämiseen liittyvä välttämätön
tuki.

2.1 Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta

Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta on yläotsikko Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnalle ollen
Pelastakaa Lasten vapaaehtoistyöhön perustuvaa tukea ja apua lapsiperheiden arkeen. Tuki-
henkilön kanssa lapsi tekee arkisia asioita, jotka tukevat parhaiten lapsen ja perheen tilannetta.
Lapsi ja tukihenkilö tekevät yhdessä heille mieleisiä asioita. (Pelastakaa Lapset ry 2021e.)

Sporttikummitoiminta on tuellisesti hyvin samankaltaista kuin tukihenkilötoiminta, sillä Sporttikummi toimii lapsen ja perheen tukena turvallisena aikuisena. Sporttikummitoiminnassa tavoitteena on tukea lapsen motivaatiota liikkumiseen, mielekkääseen vapaa-aikaan ja yhdessä turvallisen aikuisen kanssa yhteisten asioiden tekemiseen. Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminta ovat ehkäisevää lastensuojelua ja varhaista tukea perheiden arkeen, joka on tarkoitettu tueksi niille perheille, joilla ei ole lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukaista asiakkuutta. (Pelastakaa Lapset ry 2021b.)

Tuettavilla perheillä saattaa tuen tarpeen taustalla olla pieni tukiverkosto (Pelastakaa Lapset ry 2021e). Näin ollen ajatuksena on esimerkiksi uuden läheisen ihmissuhteen saaminen perheen ympärille ja tukihenkilöön halutaan tutustua syvemmin. Tukihenkilötoiminnassa tukisuhteen alkaessa Pelastakaa Lasten työntekijä, vapaaehtoinen tukihenkilö ja perhe miettivät yhdessä, kuinka tukisuhde palvelisi perheen tarvetta ja tilannetta parhaiten. Tämän tapaamisen yhteydessä sovitaan myös tukisuhteen pelisäännöistä, jotta jokainen osapuoli on tietoinen toimintaan kuuluvista asioista, joita ovat vakuutukset, kulut, vaitiolovelvollisuus, kuljetusasiat sekä kuinka usein tapaamisia ja missä tapaamiset järjestetään. Joissain tilanteissa perhe saattaa toivoa, että tukihenkilön kanssa tapaamiset olisivat lähinnä kodin ulkopuolella, jotta tapaamisen aikana vanhempi tai vanhemmat saisivat hetken hengähdystauon ja sitä kautta tukea arjessa jaksamiseen. Toisen perheen tilanne taas saattaa olla erilainen ja toivottu tuki on muoltaan myös erilaista.

Sporttikummien ja tukihenkilöiden tuoma konkreettinen tuki arjessa auttaa perheiden jaksamisessa, mutta myös tukee lapsen mahdollisuuksia päästä liikkumaan, harrastamaan ja toteuttamaan hänelle mielekästä vapaa-aikaa (Pelastakaa Lapset ry 2021b). Kotimaan ohjelmaa rahoitetaan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA:n), järjestön varainhankinnan, opetus- ja kulttuuriministeriön, muiden ministeriöiden ja EU:n tuella. (Pelastakaa Lapset 2021c).

2.2 Vapaaehtoistoiminta Suomessa

Vapaaehtoistoiminta tarkoittaa toimintaa, johon kuka tahansa voi ryhtyä omasta tahdostaan sekä ilman rahallista korvausta. Vapaaehtoistoiminnan tarkoituksena on hyödyttää ja auttaa

muita ihmisiä tai yhteisöjä, mutta se on samalla myös yhteiskunnallista vaikuttamista. Vapaaehtoistyöhön ei tarvita erityisiä taitoja, vaan vapaaehtoisena toimimiseen riittää tavalliset ihmisen taidot ja tiedot. (Vihiniemi 2020.) Pelastakaa Lapset ry:n useat toiminnot toimivat vapaaehtoisten voimin ja toimintaa organisoidaan ja koordinoidaan järjestelmällisesti järjestön taholta. Lapset ovat toiminnan keskiössä, jolloin järjestöltä vaaditaan ammattimaisuutta ja harkitsevuutta, jotta toiminnoissa mukana olevat vapaaehtoiset ovat varmasti turvallisia aikuisia.

Vapaaehtoistyöllä on tärkeä paikka yhteiskunnassamme, sillä vapaaehtoistyö vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin, vaikuttamismahdollisuuksiin sekä ihmisten välisen luottamuksen rakentamiseen ja kohottamiseen (Stranius 2018, 8). Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa tavoitteena on saada aikaan luottamuksellisia ja tärkeitä ihmissuhteita lapsen sekä perheen elämään. Vapaaehtoistyön merkitys korostuu juuri luottamuksen syntymisessä sekä ajassa, jota vapaaehtoinen lapselle antaa.

Sporttikummeja ja tukihenkilöitä pyritään kiittämään läpi vuoden, sillä kiitos on suuri motivaatio jatkaa toiminnassa mukana oloa. Vapaaehtoiselle kiitos omasta toiminnastaan voi olla hyvin merkityksellinen ele ja kannustus jatkaa toiminnassa mukana oloa. Kiittäminen motivoi vapaaehtoista sekä saa tuntemaan itsensä merkitykselliseksi osaksi toimintaa. Vapaaehtoistyöhön perustuvassa toiminnassa on myös hyvin tärkeää muistaa, että vapaaehtoisen ainoa palkka tekemästään tärkeästä työstä on saatu kiitos. (Karreinen, Halonen & Tennilä 2013, 79.)

Vapaaehtoistyössä usein autetaan itselle entuudestaan tuntemattomia, kuten Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa aiemmin toisilleen vieraat ihmiset saatetaan yhteen. Ihmiselle on luontaista auttaa läheisiä sukulaisia sekä ystäviä, mutta myös tuntemattomia. Tästä näkökulmasta asiaa katsottaessa, onkin mielenkiintoista, mikä motivoi ihmisiä lähtemään mukaan vapaaehtoistyöhön ja auttamaan tuntemattomia ihmisiä. Vapaaehtoistyöllä ajatellaan olevan yhteys vapaaehtoisen omaan elämään ja hyvinvointiin. Kansainvälisiä tutkimuksia aiheesta on tehty vuosina 2005–2009, joissa on noussut esiin vapaaehtoistyön yhteys vapaaehtoisen onnellisuuteen. Onnellisuudella voidaan myös mitata ihmisen hyvinvointia, joten vapaaehtoistyön tekemisen voidaan ajatella vaikuttavan merkittävästi ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Osallisuudella ja merkityksen kokemuksilla on yhteys ihmisen kokemaan terveyteen ja hyvinvointiin. (Hämäläinen, Tanskanen & Danielsbacka 2020, 191; Harju 2019, 17.) Pelkkää onnellisuutta vapaaehtoistyökään ei kuitenkaan ole, vaan päivät ja tilanteet vaihtelevat, kuten muissakin elämän osa-alueissa. Vapaaehtoistyöhön liittyy usein sosiaalisia tilanteita ja yhdessä tekemistä, joka voi myös välillä saada aikaan ristiriitoja ja erilaisia tulkintoja. Vastaan tuleviin

tilanteisiin ja niistä ylipääsemiseen vapaaehtoinen saattaa tarvita ohjausta ja tukea vapaaehtoistyötä koordinoivalta taholta. On tärkeää, että tarvittaessa keskusteluapua ja tukea on saatavilla. Vapaaehtoisilla on takanaan hyvin erilaisia elämäntilanteita ja valmiuksia toimia vapaaehtoisena. Toimintaan sitoutuminen ja uupumuksen ehkäiseminen vaatii toimintaa koordinoivalta taholta tukea, mutta myös kiitosta, jotta toiminta pysyy mielekkäänä. (Syrjänen 2013, 121.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa vapaaehtoinen saa tarvittavan avun ja tuen Pelastakaa Lasten koordinaattoreilta.

Anne Birgitta Yeung on luonut vapaaehtoisuuden motiiveja kuvaavan vapaaehtoistyön timanttimallin. Timantti havainnollistaa sitä, kuinka vapaaehtoistyön motiivi voi löytyä itsestä pois päin menevästä asiasta, kuten toiminta, uudet asiat ja antaminen. Samoin vapaaehtoistyön motiivi voi suuntautua itseensä päin muodoissa, joita ovat pohdinta, saaminen ja tuttujen teemojen jatkuvuus. Eniten suomalaisia motivoi lähtemään mukaan vapaaehtoistoimintaan kuitenkin auttamisen halu. (Yeung 2020.)

Suomessa valtion julkinen sektori huolehtii kansalaisten hyvinvoinnista ja sen vuoksi voidaankin ajatella, että vapaaehtoistyö tukee ja täydentää julkisia palveluita hyvinvointivaltion kannustavan ihmisten vapaaehtoistyöhön osallistumista. Kun valtio turvaa ihmisten hyvinvoinnin tarjoamalla peruspalveluita, jää ihmisille aikaa vapaaehtoistyölle, eikä ainoastaan läheisistä huolehtimiseen. (Hämäläinen ym. 2020, 184; Harju 2019, 13.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa vapaaehtoinen aikuinen toimii lapsen tai nuoren tukena. Vaikka vapaaehtoinen useissa tilanteissa tukee vain yhtä lasta tai nuorta, on toiminnalla silti suuri vaikutus. Vapaaehtoistoiminnassa tähdätään useasti johonkin yhteiseen, vaikka vaikutus suoranaisesti kohdistuisikin vain yhteen ihmiseen. Vapaaehtoisuuden voikin jotkut ajatella olevan tapa ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia ja puuttua epäkohtiin, jotta maailmamme olisi parempi paikka jokaiselle. (Harju 2019, 26.)

Ihminen hakee elämänsä merkityksellisyyttä erilaisista asioista. Vapaaehtoistyö on yksi tapa tuntea olevansa merkityksellinen yksilö yhteiskunnassamme. Pohtiessaan vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtemistä ihmisellä täytyy olla, niin aikaa kuin myös halua tehdä asioita auttaakseen toisia. Halu auttaa tuntemattomia taas kumpuaa todennäköisesti tunteista, joita ihmiset tuntevat nähdessään ja kohdatessaan apua tarvitsevia. (Hämäläinen ym. 2020, 190).

Vapaaehtoistyöhön mukaan lähdetessä ihmisellä täytyy olla aikaa, jota haluaa käyttää auttamiseen ja yhteiseen hyvään. Aika laitetaan kuitenkin prioriteettijärjestykseen, sillä läheisten ihmisten auttaminen kuitenkin menee muiden ihmisten auttamista edelle. (Hämäläinen ym.

2020, 187). Läheiset menevät usein ihmisillä kaiken edelle, niin myös palkkatyön ja uran kohdalla. Läheisten ja perheen hyvinvointi on tekijä, joka halutaan asettaa ensimmäiseksi myös vapaaehtoistoiminnan kohdalla.

3 TIETOPERUSTA

Työni tavoitteena on kartoittaa, kuinka lapset kokevat tulevansa kohdatuksi Pelastakaa Lapset ry:n Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana sekä löytää keinoja vahvistaa lasten osallisuutta ja kohdatuksi tulemisen kokemusta. Aiheeseeni nojaten tarvitsin aluksi aiempaa tietoa kohdatuksi tulemisen kokemuksesta ja osallisuudesta. Tietoperustani rakentui osallisuuden, kohtaamisen ja myönteisen tunnistamisen ympärille.

3.1 Lasten ja nuorten osallisuus

Osallisuus on laaja käsite, joka tarkoittaa liittymistä, kuulumista, yhteisöllisyyttä, osallistumista, mukaan ottamista sekä vaikuttamista (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 3). Osallisuudella voidaan ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, mutta se myös samalla lisää ihmisen vaikuttamismahdollisuuksia oman elämäänsä liittyvissä asioissa. Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa lapsen tai nuoren osallisuus on keskiössä jo vapaaehtoisten valmennusvaiheessa, jolloin osallisuuden teemaan syvennyttään eri keinoin, kuten case-esimerkkien kautta ryhmäkeskusteluissa.

Lapsen kokemus hänen osallisuutensa merkityksestä on tärkeää, jotta lapsen osallisuus toteutuu. Lapsen osallisuuden toteutumiseen vaikuttaa se, kuinka aikuinen ja lapsi kunnioittaa toisiaan. Luottamus sukupolvien välille syntyy oikeiden tekojen ja eleiden kautta. Aikuiset ovatkin luomassa lapsille kokemusta siitä, onko heidän ajatuksillaan ja mielipiteillään väliä. (Välijärvi 2019, 93–94.) Tutkimuksessani perehdyn lapsen kokemukseen kohdatuksi tulemisesta ja siihen, kuinka lapset haluaisivat, että aikuiset kohtaisivat heidät. Me aikuiset olemme siis aitiopaikalla näyttämässä lapsille mallia siitä, että olemme aidosti kiinnostuneita heidän mielipiteistään ja ajatuksistaan. Aikuisen täytyy osata myös osoittaa lapsille se, kuinka lasten mielipiteitä kunnioitetaan ja huomioidaan päätöksissä. Koen tärkeänä myös ottaa huomioon Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan kehittämisessä lasten mielipiteet, joita tutkimuksessani lasten yksilohaastatteluista on nousnut.

Lasten osallistaminen ja osallisuuden tukeminen omaan elämäänsä liittyviin asioihin on tärkeää, sillä lapset eivät itse tiedä, mihin asioihin he voivat omassa elämässään vaikuttaa. Osallisuudella myös pystytään tukemaan lasten tarpeiden ja kasvuympäristön tuoman tuen kohtaamista. (Välijärvi 2019, 96.) Osallisuus ei ole kuitenkaan sitä, että kaikki lasten ajatukset, mielipiteet ja toiveet toteutettaisiin sellaisinaan. On mahdotonta löytää ratkaisuja asioihin, joissa jokaisen lapsen toiveet toteutuisivat. Tarkoituksena on enemmänkin löytää lasten ja

nuorten ajatukset näkökulmina asioihin. Näitä näkökulmia taas voidaan hyödyntää erilaisissa suunnittelu- ja päätösprosesseissa. Lasten ja nuorten ajatukset sekä näkökulmat saattavat olla sellaisia, joita aikuiset eivät osaisi itse edes ajatella. (Välijärvi 2019, 99.) Tutkimuksessani pidin tärkeänä jokaisen lapsen mielipidettä ja ajatuksia. Kerroin lapsille, että jokaisen lapsen ajatuksia ja toiveita ei välttämättä voida toteuttaa, mutta kaikki ajatukset kuitenkin kuullaan. Kun lasten ajatukset kuullaan ja huomataan, voidaan alkaa suunnittelemaan, kuinka niitä voitaisiin ottaa huomioon ja soveltaa toiminnan eri vaiheisiin.

Arjessa osallisuus on pieniä asioita, mutta ihmisen elämässä usein pienetkin asiat saavat ison ja tärkeän merkityksen. Osallisuuden pienistä poluista lapsi tai nuori voi saada innon vaikuttaa yhteiskuntamme asioihin enemmänkin. (Kiilakoski 2019, 9; Eischer 2019, 11.) Lapsen osallisuus Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa lähtee liikkeelle pienistä asioista. Jo se on osallisuutta, että lapsi voi kertoa omalle aikuiselle, mitä hän toiminnassa tahtoo tehdä tai ei tahdo tehdä. Lasten osallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan toimivaa yhteistyötä monen eri tahon puolelta, niin lapsiperhepalvelun työntekijän, perheen kuin myös lapsen puolelta (Perälä, Halme & Kanste 2013,128). Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa pätee myös sama asia. Jotta lapsen osallisuus toiminnan aikana toteutuu ja sitä voidaan vahvistaa, vaatii se hyvää yhteistyötä perheen, lapsen, vapaaehtoisen ja Pelastakaa Lasten työntekijän välillä.

Suomessa valtakunnallinen nuorisotyön- ja nuorisopolitiikan ohjelma vuosille 2020–2023 pyrkii kolmen tavoitekokonaisuuden kautta vahvistamaan nuorten osallisuutta ja elämän merkitykselliseksi kokemista. Nämä kolme tavoitekokonaisuutta ovat nuorten sujuvan arjen edellytyksien ja syrjäytymisen väheneminen, nuorten osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvien keinojen ja taitojen tukeminen sekä yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden vahvistaminen niin, että nuori luottaa yhteiskuntaamme. (Lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä 2020,10.) Nämä tavoitteet ovat enemmän Suomen valtion toimintojen tavoitteita, mutta ajattelen myös järjestöjen toiminnan olevan osa kokonaisuutta. Järjestöjen työllä kuitenkin tuetaan valtion lasten hyvinvointia ja kasvua.

Kuulumisen tunne ja yhteisöllisyys johonkin syntyy yhdessä tekemisestä, toisiin luottamisesta sekä keskusteluyhteydestä (Eischer 2019, 11). Lapset ja nuoret pitävät osallisuudessa yhteisöllisyyttä tärkeänä asiana, sillä lapsia ja nuoria osallisuudessa motivoi enemmän yhdessä tekeminen, vapauttava ja leikillinenkin toiminta. Aikuiset kasvattajina usein korostavat osallisuudessa yksittäisen lapsen tai nuoren osallisuutta. (Välijärvi 2019, 96.) Yksilön osallisuuden korostaminen on toki myös hyvä asia, jotta jokainen lapsi ja nuori tulisi tasa-arvoisesti kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi. Lasten omille ajatuksille on kuitenkin myös tässä kohtaa annettava

tilaa. Parhaiten lasten osallisuutta voimme tukea sillä, että tiedämme, mitä osallisuus heille merkitsee. Aikuiset voivat toiminnallaan tukea yhteisöllisyyden syntymistä ja luoda mahdollisuudet osallisuudelle sen kautta.

Vaikuttaminen on myös yksi osallisuuden osa-alue. Aikuiset voivat omalla toiminnallaan tukea lasten vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea voi tunnustamalla lasten ja nuorten ajatuksia yhtä tärkeiksi ja arvokkaiksi kuin aikuisten asiantuntijuus. (Välijärvi 2019, 96.) Lapset ovat tuoneet myös esille, että aikuiset eivät aina ota heidän mielipiteitään tarpeeksi vakavasti, jolloin heidän ajatuksiaan ei pidetä yhtä tärkeinä kuin aikuisten ajatuksia. Tämä estää lasten vaikuttamista heitä koskeviin asioihin. (Hiip, Pollari & Luoma 2018, 11.) Aikuisella on tässä kohtaa paikka, jossa hänen täytyy osata näyttää lapselle arvostavansa lapsen kertomaa ja ymmärtää lapsen ajatuksia. Aikuiset voivat myös ajatella lasten palveluiden olevan hyvin erilaisia kuin palveluiden käyttäjät eli lapset ajattelevat niiden olevan. Näin ollen aikuisten pitäisi muistaa kuunnella ja huomioida lasten ajatuksia, jotta lapsille merkitykselliset asiat selviävät myös aikuisille. (Hiip yms. 2018, 11.)

Lasten ajatusten kuuleminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jokainen lapsen ajatus ja mielipide täytyisi huomioida päätöksentekoon tai käytännön toimintaan saakka. Lapselle tulee osata sanoittaa ja kertoa, että hänen mielipiteensä on tärkeä ja se halutaan ottaa huomioon. (Hiip yms. 2018, 23.) Tämän tutkimuksen aikana lapsille on pyritty tuomaan esille sitä, että jokaista ideaa ei pystytä toteuttamaan sellaisenaan, mutta haluan ottaa huomioon mahdollisimman laajasti erilaisia ideoita ja mielipiteitä.

3.2 Sosiaalipedagoginen osallisuuskäsitys

Sosiaalipedagogisessa osallisuuskäsityksessä osallisuus ajatellaan olevan kuulumista johonkin, jolloin osallisuus rakentuu yksilön ja yhteisön suhteessa. Osallisuuden ei siis ajatella olevan ominaisuus tai yksilön toimintaa. Sosiaalipedagoginen osallisuuskäsitys ajattelee osallisuuden olevan kokonaisuus, jonka kaikki puolet tulee täyttyä, jotta osallisuutta on. Näin ollen osallisuus on teorian mukaan yksilön kuulumista yhteisöön, yhteisössä toimimista sekä kokemus kuulumisesta yhteisöön. Yhteisön taas voidaan ajatella olevan hyvin monenlainen, niin pieni kuin myös suurempi. Tärkeintä on, että yhteisössä mahdollistuu yksilön kuuluminen, osallistuminen ja kuulumisen tunteminen. (Nivala & Rynänen 2013, 26–27.) Tästä herää kysymys, voidaanko tätä osallisuuden teoriaa peilata Sporttikummi- ja tukihenkilösuhteeseen, sillä osallisuuden ajatellaan toteutuvan lapsen ja aikuisen välisessä tukisuhteessa, mutta heidän yhtei-

sössään on lähtökohtaisesti vain kaksi jäsentä. Jos taas tarkastellaan yhteisöä siitä näkökulmasta, että yhteisö onkin Sporttikummi- ja tukihenkilötoimintaan osallistuvat lapset, voidaan lasten ajatella olevan osa sitä yhteisöä. Toki myös siinä yhteisössä ei voida ajatella lapsen olevan automaattisesti osallinen yksilö, vaan hänen täytyy myös kokea kuuluvansa tähän yhteisöön. Lasten kanssa yhdessä kehittäessä palveluita ja toimintoja, joissa he ovat mukana, voimme löytää uusia toimintatapoja, joiden avulla lapsi voi tuntea olevansa osallinen yhteisössä (Tulensalo, Kalliomeri & Laimio 2021, 14). Tutkimuksen ja sieltä nousseiden lasten kanssa yhdessä kehitettyjen toimintatapojen avulla voidaan tukea ja vahvistaa lasten osallisuutta Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana.

Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaista osallisuutta syntyy, kun yhteisö ottaa yksilön jäsenekseen ja yksilö tahtoo olla yhteisön jäsen. Osallisuuden toteutuminen yksilön ja yhteisön välillä ei siis ole olettaimus, vaan sen eteen tarvitaan jokaisen puolen tahtoa. Yhteisön täytyy pystyä luomaan toimintamahdollisuudet yhteisössä ja yksilön tulee pystyä hyödyntämään niitä osallistumalla yhteisön elämään. Näin ollen osallistuminen itsessään ei ole osallisuutta. (Nivala & Rynnänen 2013, 27.) Peilaten osallisuutta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan täytyy yhteisönä luoda mahdollisuudet yhteisöön kuulumiselle, yhteisössä toimimiselle ja yhteisöön kuulumisen kokemukselle. Lasten ja nuorten tutkimuksessa mukana olemisella voidaan yhdessä löytää oikeat tavat toimia, jotta jokainen osallisuuden nopan puolista voisi toteutua. Toiminnan täytyy pystyä luomaan tavat, joiden kautta lapsi tai nuori voi kokea myös halua kuulua yhteisöön.

3.3 Kohtaamisen merkitys lapsuudessa

Lapsen kohtaaminen alkaa heti lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmat hakevat lapsen katsetta ensimmäistä kertaa ja jo näistä hetkistä lähtien lapsen kiintymyssuhde alkaa rakentumaan. Lapsi rakentaa itsetuntoaan vanhempien katseiden ja kohtaamisen kautta. Vauva näkee vanhemman katseesta tyytyväisyyden, mutta myös ahdistuksen tai surun. Pieni vauva ajattelee vanhemman iloisen ja tyytyväisen katseen merkitsevän tyytyväisyyttä häneen, kun taas suru ja ahdistus vanhemman katseessa saa lapsen ajattelemaan vian olevan hänessä itsessään. (Sinkkonen 2012, 33–34.) Lapsen kohtaamisen merkitykseen vaikuttaa myös ne kokemukset, joita emme muista. Näin ollen vauvan ja lapsen ensimmäiset elinvuoden ovat merkittäviä, vaikka niistä ei voidakaan osata ennustaa, kuinka ne vaikuttavat myöhemmin. (Mattila 2011, 97.) Onkin ihmeellistä ajatella, kuinka vauva-ajan tai taaperoiän kokemukset voivatkin vaikuttaa siihen, miten aikuinen toimii vuorovaikutuksessa tai kohtaan muita ihmisiä.

Lastenpsykiatri Jukka Mäkelä puhui vuonna 2018 Yhteiset Lapset ry:n tilaisuudessa siitä, mitä lapsi tarvitsee kehittyäkseen, kukoistaakseen ja kasvaakseen. Lapsen hyvinvointi koostuu levestä, ravinnosta ja hoivasta, mutta yhtä paljon kuin edellä mainittuja elementtejä, lapsi tarvitsee hyvin voidakseen myös vuorovaikutusta. Lapsen ollessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa hänen aivonsa rakentavat uusia yhteyksiä. Näiden yhteyksien kautta lapsi kokee tulevaisuutensa niin nähdyksi, kuulluksi kuin myös arvostetuksi sellaisena yksilönä kuin hän on. (Wikstedt 2011 19.)

Lapsen kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat iso osa ihmisenä kasvamista eli lapsen kasvua. Kasvaakseen lapsi tarvitsee aikaa sekä tilaisuuksia kertoa ajatuksiaan, ilmaista tunteitaan ja päästä pohtimaan asioita yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Pelkkä muiden ihmisten ympäröimänä oleminen ei tarkoita sitä, että lapsi voi tuntea kohdatuksi tulemisen tunnetta. Tilanteessa, jossa lapsen asioista ja ajatuksista ei olla aidosti kiinnostuneita tuo lapselle helposti yksinäisyyden kokemuksen. Tilanne voi saada lapsen ajattelemaan, että hänen ajatuksensa ovat turhia ja haittaa tekeviä. Näin ollen lapsi tarvitsee ympärilleen turvallisia aikuisia, joiden kanssa voi toimia hyvässä vuorovaikutuksessa ja saada sitä kautta hyviä kokemuksia. (Mattila 2011, 67.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa lapsi saa ympärilleen yhden turvallisen aikuisen lisää. Aikuisella on aikaa keskittyä tapaamisilla ainoastaan lapseen ja hänen ajatuksiinsa. Toiminnassa lapsi saa toteuttaa itseään ja tehdä sellaisia asioita, jotka ovat hänelle tärkeitä.

Lapsen kokemukset kohtaamisesta ja arvostamisesta vaikuttavat siihen, kuinka lapsi myöhemmin omassa elämässään kohtaa toisia ihmisiä ja, kuinka avointa kohtaaminen on. Kun lapsi oppii arvostamaan itseään ja toisiaan, hän oppii myös samalla luottamaan omaan itseensä ja siihen, että hänen oma paikkansa maailmassa löytyy. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, että lapsi kykenee myöhemmin kohtaamaan toisia ihmisiä avoimesti, mutta myös kunnioittaen. (Mattila 2011, 97.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan valmennuksessa vapaaehtoisille kerrotaan avoimen kohtaamisen tärkeydestä ja siitä, kuinka omat ennako-oletukset on tärkeä asettaa taka-alalle lasta kohdatessa. Lapsi tuntee, että hänet hyväksytään juuri sellaisena kuin hän on, mutta myös samalla hän saa mallin siitä, kuinka toisia ihmisiä kohdellaan kunnioittavasti. Lapselle Sporttikummi tai tukihenkilö on kuitenkin yksi elämän tärkeistä ja turvallisista aikuisista, jonka lapsi saattaa aikuisena muistaa yhtä hyvin kuin iltapäiväkerhoharjoittajan, opettajan tai kaukana asuvan sukulaisen. Lastenpsykiatri Jukka Mäkelän mukaan lapsi saa turvaa siitä, että toiset aikuiset ovat kiinnostuneita hänestä. Samassa puheenvuorossa hän toi esille myös sitä,

että jokaisella lapsen elämän tärkeällä aikuisella on oma merkityksensä lapsen elämässä ja kehityksessä. (Wikstedt 2019.)

3.4 Kohtaaminen aikuisen näkökulmasta

Lapsen kohtaamiseen ei tarvita mitään erikoisempia taitoja, vaan riittää taito olla läsnä. Läsnäolo vaatii mielen tyhjentämistä hetkeksi, jolloin voi ottaa vastaan ajatuksia, mitä toinen ihminen kertoo ja olemalla läsnä hänen kokemuksessaan. On tärkeää, että ei tyrmyä tai keskeytä toista heti, vaan asettuu täysin kuuntelemaan. (Dunderfelt 2016, luku ”läsnäoleva kuunteleminen”.)

Omat lapsuuden kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka kohtaamme aikuisena lapsia. Omaan lapsuuteen palaaminen ja siellä kohdattujen kokemusten merkityksien pohtiminen auttaa meitä hyväksymään omassa lapsuudessa kohdatut asiat. Sen jälkeen, kun omat lapsuuden tapahtumat ja kohdatut tilanteet ovat hyväksytyt, voidaan siirtyä pohtimaan sitä, millaisia kokemuksia lapselle haluamme antaa nyt ja tulevaisuudessa. Tavat, joilla me aikuiset kohtaamme ja kuuntelemme lapsen ajatuksia vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. (Cerwall Andersen & Stawreberg 2020, 44.)

Vuorovaikutus ja kohtaaminen lähtee liikkeelle hyvin pienistä asioista ja elkeistä eli siitä, että ihminen huomaa toisen ihmisen. Toinen ihminen taas saa tunteen siitä, että toinen on kiinnostunut hänen ajatuksistaan ja siitä, mitä hänelle oikeasti kuuluu. (Wikstedt 2019, 19; Mattila 2011, 23.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa vapaaehtoinen turvallinen aikuinen antaa aikaa ja jakamatonta huomiotaan lapselle. Mikäli toiminnan kumpikin osapuoli haluaa ja pystyy antamaan tilaa sekä mahdollisuutta avoimelle kohtaamiselle ja ystävystymiselle, toiminnassa on mahdollisuus saada aikaan molemmin puolista kiintymistä (Mykkänen 2021, 8).

Kohtaamisessa jatkuvuus ja sen toteutuminen on yksi tärkeä elementti, jotta lapsen elämän turvalliset aikuiset tuottavat hänelle turvallisuutta ja suhteet kantavat. Tällaiset vuorovaikutustilanteet ovat useinkin arkisia, tavallisia ja koruttomia kohtaamisia, joissa aikuinen tietää olevansa lasta varten ja tukee hänen kasvuaan. Arkisten tilanteiden jatkuvuus ja saman ihmisen vuorovaikutus saa lapsen tuntemaan turvallisuuden tunnetta. Näissä arkisissa kohtaamisissa lapsi tuntee tullessa nähdyksi, mutta oppii myös arvostamaan sekä huomaamaan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyviä rajoja ja luottamaan elämään ylipäätään. (Mattila 2011, 23.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana tavoitteena on tämän saman jatkumon mahdollistaminen, jota halutaan saada aikaan sillä, että vapaaehtoiselta toivotaan sitoutumista

toimintaan. Sitoutuminen ja jatkumon ylläpitäminen on tärkeää toiminnan mielekkäänä pysymisen sekä rutiinien kannalta. Jos toiminta on alusta lähtien hyvin pirstaleista ja tavataan vain muutaman kerran vuodessa, ei lapsen ja aikuisen välille synny samalla tavalla vuorovaikutusta ja vastavuoroista ihmissuhdetta. Kohtaamisen jatkuvuus on myös tärkeä elementti lasten yksinäisyyden ehkäisemisessä (Väljærvi 2019, 17). Toiminnassa mukana olevat lapset tapaavat omia aikuisia eli Sporttikummeja ja tukihenkilöitä keskimäärin noin 1–2 kertaa kuukaudessa, mikä tuo mukanaan jatkumon.

Lapsen ensimmäisinä vuosina vanhemmat ja perhe ovat ihmissuhteita, joiden avulla lapsi kasvaa. Näiden vuosien jälkeen lapsen elämään tulee muita ihmisiä, kuten toisia lapsia, nuoria ja aikuisia. Uudet ihmissuhteet määrittelevät myös sitä, kuinka lapsen hyvinvointi rakentuu. Mikäli lapsella ei ole elämässään tarpeeksi ihmissuhteita, hän saattaa kokea yksinäisyyttä. Yksinäisyys taas vaikuttaa lapsen kehitykseen niin, että lapsi voi jopa kasvattaa ylleen suojamuurin. Suojamuurilla lapsi suojaa itseään toisten ihmisten loukkauksilta, mutta sillä on hyvin eristäviä vaikutuksia. Yksinäisyys laskee lapsen ajatusta omasta kyvykkyydestä ja osaamisesta. (Väljærvi 2019, 15–16.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan kautta lapsi saa elämäänsä uusia ihmissuhteita ja turvallisia aikuisia. Nämä kokemukset toiminnassa mukana olemisesta voivat parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti lapsen hyvinvointiin ja siihen, että lapsi ei koe yksinäisyyttä. Toki toiminnassa perinteisesti lapsi saa aikuisystävän, joka taas ei kuitenkaan korvaa ikätovereiden kanssa luotuja ihmissuhteita, jotka ovat myös hyvin tärkeitä lapsuudessa. Virkistystapahtumassa kuitenkin lapsi näkee toisia lapsia ja tämä taas saattaa vaikuttaa positiivisesti lapsen ajatuksiin toiminnasta. Kun lapsi näkee muita lapsia, joilla on myös omat Sporttikummit ja tukihenkilöt, hänen silmänsä saattavat avautua ja hän oivaltaa, kuinka monella muullakin lapsella on oma aikuinen ystävä, eikä hän ole ainut. Tämä saattaa normalisoida joidenkin lapsien kohdalla toimintaa, eikä lapsi ajattele sitä vain hänen elämässään olevaksi erikoiseksi tai jopa hävettäväksi asiaksi.

3.5 Myönteinen tunnistaminen

Myönteinen tunnistaminen on ajattelu- ja toimintatapa, jossa lapsi tai nuori nähdään juuri sellaisena kuin hän on ja häntä halutaan ymmärtää. Myönteisen tunnistamisen kohteena voi olla, mikä tahansa asia, joka on nuorelle tärkeä ja osa häntä itseään. (Kallio, Korkeamäki & Häkli 2015, 21.) Myönteisen tunnistamisen kautta lapsi saa kokemuksia siitä, että hän on arvokas. Jokainen lapsi tarvitsee lapsuudessaan itsensä arvokkaaksi tuntemisen kokemuksia. Lapsen kasvun näkökulmasta on tärkeää, että hän pystyy luottamaan omaan arvoonsa. Lapsi

oppii tuntemaan itsensä arvokkaaksi, kun hän saa läheisiltä aikuisilta vahvistavia, hyväksyviä ja arvostavia kommentteja sekä rohkaisua. (Mattila 2011, 91.)

Lapsen kasvussa nähdyn tuleminen on jopa yksi kulmakivistä, jonka kautta lapsi luottaa toisiin ihmisiin sekä tuntee oman arvonsa. Nähdyn tuleminen vaatii aitoutta, jolloin aikuisen täytyy osata jättää omat ennako-oletukset syrjään. Ennakkotiedot ja omat aiemmat kokemukset voivat vaikuttaa siihen, kuinka aikuinen kohtaa lapsia. (Mattila 2011, 30.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan alkaessa Pelastakaa Lasten työntekijä esittelee lapsen ja perheen vapaaehtoiselle ennakkoon. Näin ollen vapaaehtoiselle voi syntyä jo kuva tuettavasta lapsesta ja hänen perheestään. Onkin tärkeää, että vapaaehtoinen pystyy tiedostamaan omat ennako-oletukset ja laittamaan ne syrjään, kun tutustuu ja kohtaa omaa tuettavaa lasta. Tutustuminen on yksi valmennuksessa käsiteltävistä teemoista, sillä siinä kohtaa on hyvä vapaaehtoisen tiedostaa omia ajatuksiaan ja hyväksyä se, että toiminnan aikana itselle saattaa tulla ennako-oletuksia. Niihin täytyy kuitenkin osata asennoitua oikealla tavalla sekä opetella käsittelemään niitä.

Lapsen tai nuoren tunnustaminen syntyy lapsen ja toisen hänelle merkityksellisen ihmisen suhtautumisesta häntä kohtaan. Tunnustaminen on siis sidonnainen aina tiettyyn vuorovaikutustilanteeseen ja rakentuu aina tilanteessa vuorovaikutuksessa olevien ihmisten antamasta arvosta toisilleen. (Kallio, Korkeamäki & Häkli 2015, 17.) Vapaaehtoinen aikuinen on siis tärkeällä paikalla myöskin Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa tunnustamassa lapsen kanssa arvokkaaksi kokemisen tunnetta.

Nähdyn tulemisen kokemus ja hyvien ihmissuhteiden merkitys on korvaamaton, sillä kaikki lapsen elämän ihmissuhteet ja vuorovaikutustilanteet eivät tue lapsen itsetunnon kehittymistä tai arvostetuksi tulemisen kokemusta. Ihmisillä tulee elämän aikana usein vastaan tilanteita, joissa he kokevat epäoikeudenmukaisuutta tai kokevat tulleen tilanteessa väärin ymmärretyksi. (Kallio, Korkeamäki & Häkli 2015, 9.) Vapaaehtoisella onkin aitiopaikka tukea omalla toiminnallaan lapsen kokemusta arvostetuksi tulemisesta. Sporttikummilla tai tukihenkilöllä on lapsen elämässä usein tärkeä paikka. Hän tukee lapsen kokemusta itsestään ja tuo esille arvostusta lasta kohtaan arjen pienissäkin hetkissä.

Myönteinen tunnistaminen on tärkeää huomioida erityislapsien kohdalla, sillä erityislapset saavat elämässään erilaisissa yhteyksissä kokea erityishuomiota, jonka kautta lapsi ja nuori tiedostaa olevansa muista poikkeava. Lapsen tai nuoren minäkuvan muodostumiseen vaikuttaa täten myös hänen itseensä liitetyt erilaiset muiden ihmisten ulkopuolelta määrittelemät erilai-

suudet. Lapsen tai nuoren voimavarojen tunnistaminen ja tukeminen arjen ympäristöissä vaikuttaa lapsen käsitykseen itsestään, mutta myös tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Kallio, Korkeamäki & Häkli 2015, 14-15.)

Myönteisessä tunnistamisessa lapseen tutustutaan huolella, tunnustetaan hänen merkityksensä ja myös tuetaan häntä. Lapsen tai nuoren tukeminen mahdollistuu, kun lapsen tai nuoren hänelle merkityksellisiin asioihin on tutustuttu ja niiden arvo on voitu tunnustaa. Toimintatapojen avulla, joissa näemme lapsen tai nuoren hänelle merkityksellisten asioiden kautta, voimme auttaa lasta tai nuorta löytämään oman paikkansa, mutta myös samalla ehkäisemme kokemusta osattomuudesta tai syrjäytymisestä. (Korkiamäki 2015, 131-132.)

3.6 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea ja turvata lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Tämän kaiken ohella tarkoituksena on myös tukea vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on monet kunnan tarjoamat palvelut, kuten perusopetus, päivähoido, nuorisotyö, neuvolapalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuolto. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on tukea niiden lasten ja perheiden elämää, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminta on ehkäisevää lastensuojelua, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta tarjoamalla lapsen elämään uuden turvallisen aikuisen perheen tukiverkoston. Samalla vanhempi saa omaa aikaa ja hengähdystä arjesta, kun lapsi pääsee tekemään yhdessä turvallisen aikuisen kanssa hänelle tärkeitä asioita.

Ehkäisevä työ tarkoittaa käytännössä varhaista tukea, jota tarjotaan ja annetaan ennen kuin asiat ovat kriisiytyneet. Tukea voi tarjota jokin organisaatio tai muu ulkopuolinen taho, mutta myös sukulaiset, muut läheiset tai ystävät. Joillakin perheillä ei kuitenkaan ole tukiverkosta tai se on hyvin pieni. Esimerkiksi isovanhemmat saattavat asuvat hyvin kaukana ja heidän on tämän vuoksi vaikea olla tukena. Tukihenkilön tai uuden harrastuksen tuen tarve tarpeeksi varhaisessa vaiheessa huomattuna voi tuoda lapselle juuri sen tarvittavan tuen, joka ehkäisee asioiden kriisiytymistä pidemmälle. (Lundbom 2014, 10–11.) Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminta tarjoaa lapselle mielekästä tekemistä ja aikuisen tukea, jolla voidaan ehkäistä haasteiden paisumista liian suuriksi. Perheen täytyy saada tietää Sporttikummi- tai tukihenkilötoiminnalta tarpeeksi ajoissa, jotta toiminta tukee ja vie eteenpäin perheen tilannetta. Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminta ei ole oikea tukimuoto, mikäli perheen tai lapsen haasteet ovat muuttaneet jo muotoaan ja ehtineet paisua sellaisiksi, jolloin vapaaehtoisen ihmisen tuki ei enää riitä.

Näissä tilanteissa Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa voidaan tunnistaa tilanteen vakavuus ja sitä kautta löytää perheelle toinen tukimuoto, joka auttaa perheen tilannetta paremmin.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA NIIDEN KÄYTTÖ

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää ja kuvata ilmiötä tai toimintaa, joten tutkimuksessa ei keskitytä tilastoihin tai yleistyksiin. Tärkeämpää on, että aineistoa kerätään sellaisilta tahoilta ja henkilöiltä, jotka tietävät tutkimuksen kohteesta mahdollisimman paljon ja laajasti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku "Tutkimukseen osallistuvien määrä") Opinnäytetyössäni kerään tietoa Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa mukana olevilta lapsilta, sillä heillä jokaisella on kokemus toiminnassa mukana olemisesta. Toiminnassa mukana olevilla lapsilla on kokemus siitä, onko heidät kohdattu toiminnan aikana ja voidaanko toimintaa kehittää vielä enemmän lasta osallistavaksi.

Tutkimukseni on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tutkimuksellinen perusta, mutta sen tarkoituksena on synnyttää jokin ammatillinen tuotos, joka vastaa käytännöstä nousseisiin tarpeisiin (Vilkkä 2021, "toiminnallinen opinnäytetyö"). Kehittämistyössäni keskuudessa on lapsiperheiden tukihenkilötoiminnan lapset, sillä ilman kohderyhmän mukaan ottamista ei saada kerättyä tarvittavaa tietoa tämänhetkistä kokemuksesta lapsiperheiden tukihenkilötoiminnassa. Tämä on tärkeää, jotta saadaan aikaan konkreettista kehitystä. Työni lähtökohtana oli halu lähteä selvittämään lapsen kokemusta osallisuudesta ja tarkemmin kohdatuksi tulemisesta, lähteä kehittämään ja ideoimaan ennakkoluulottomasti lasten kanssa vielä osallistavampaa toimintaa ja kuulla heidän mielteitään Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnasta. Opinnäytetyössäni käytän menetelminä havainnointia, toiminnallisia menetelmiä ja haastatteluja, sillä tavoitteena on edistää lasten osallisuutta, mutta myös kuulla lasten kokemuksia.

Toimenpiteisiini kuului järjestää virkistystapahtuma, johon kutsuttiin toiminnassa mukana olevat lapset ja Sporttikummit ja tukihenkilöt. Pelastakaa Lapset ry:n toimintaan kuuluu toiminnassa mukana oleville lapsille ja vapaaehtoisille virkistys- ja vertaistapahtumien järjestäminen. Virkistystapahtumat eivät ole lapsille tai heidän vapaaehtoisilleen näin ollen uusi asia. Koen, että havainnoinnin olevan juuri sopiva menetelmä, koska tapahtumassa toimiminen ei ole lapsille erikoinen tilanne, vaan enneminkin hetki jossa on optimaalista seurata lasten ja vapaaehtoisten yhdessä toimimista.

Virkistystapahtumassa kerättiin aineistoa havainnoinnin lisäksi myös toiminnallisin menetelmin. Aineiston keruuseen osallistuminen on lapsen näkökulmasta ajateltuna mielekkäämpää

ja luonnollisempaa, mikäli pääse tekemään ja toimimaan. Tarkoitukseni oli luoda tapahtumaan askartelupiste, jonka luona lapsi voi käydä itselleen sopivassa kohtaa kirjoittamassa, piirtämässä, liimaamassa tarran tai lehtileikkeen. Halusin, että piste on hyvin vapaamuotoinen. Tällöin lapsi voi itselleen sopivalla tavalla ilmaista ajatuksiaan, kuinka hänet on kohdattu toiminnan aikana ja, kuinka hän haluaisi hänet kohdattavan.

Virkistystapahtuman jälkeen tarkoitukseni oli edetä tutkimuksen seuraavaan vaiheeseen ja haastatella yksilöllisesti lapsia uudelleen sekä kehittää vielä tarkemmin toimintaa yhdessä haastateltavien kanssa. Haastattelua varten tein haastattelurungon, mutta halusin edetä haastattelutilanteessa lapsen tai nuoren ehdoilla, enkä siksi halunnut liikaa määritellä tilanteen kulkua. Lasten yksilöhaastattelut olivat teemahaastatteluja. Tällöin keskustelujen teemat on aiemmin valittu, jo tiedossa olevien tutkimusten pohjalta. Haastattelun etenemistä varten voi luoda apukysymyksiä tai avainsanoja, jotka tukevat keskustelun etenemistä. Teemahaastattelussa on myös tärkeää valita tarkoin haastateltavat, jotta henkilöt ovat sellaisia keiltä uskotaan saatavan hyvää aineistoa aiheesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 56.) Työssäni keskityin 9-10-vuotiaiden lasten haastattelemiseen, joten teemahaastelu sopi menetelmäksi mielestäni hyvin. Teemahaastattelun haastattelurunko (liite 1) antoi minulle tutkijana mahdollisuuden edetä lapsen mukaan, eikä ennalta koottu haastattelurunko haastanut turvallisen tilan luomista. Haastattelurungon kohdat kävimme jokaisen lapsen kanssa eri järjestyksessä läpi ja myös lisäkysymyksiä ja muita aiheita sivuttiin, jotta tila olisi lapselle mahdollisimman turvallinen. Lapsen kanssa työskenneltäessä on tärkeää, että aikuinen pystyy luomaan omalla toiminnallaan luottamuksellisen vuorovaikutustilanteen (Kalliomeri yms. 2020, 18).

Opinnäytetyöni lähestymistapana on toimintatutkimus. Toimintatutkimus on ongelmakeskeinen ja käytännönläheinen tutkimus, jossa tutkittava ja tutkija ovat aktiivisia toimijoita ja, jotka toimivat yhteistyössä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 42). Tämä sopii tutkimukseeni, sillä koko tutkimukseni ajan olen vahvassa yhteistyössä tutkittavieni eli lasten kanssa, jotka ovat keskiössä koko kehittämistyön ajan. Toimintatutkimukselle on myös tyypillistä muodostaa syklisyys, johon kuuluu tutkittavan toiminnan suunnittelu, toteutetaan muutos, seurataan aikaansaattua muutosta ja arvioidaan sitä, jonka jälkeen voidaan taas suunnitella toimintaa uudelleen ja aloittaa kierros alusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Omassa työssäni syklisyys näkyy tutkimuksen rakenteessa, sillä aluksi selvitin lapsen tämänhetkistä kokemusta kohdatuksi tulemisesta, jonka jälkeen yhdessä lasten kanssa selvitimme, mikä muutos voisi olla, jotta lapsen osallisuus vahvistuisi. Tämän jälkeen arvioin saamaani aineistoa ja niiden pohjalta loin tuotoksen. Tuotoksen testaus ja arvioiti käytännön toiminnassa ei valittavasti ehtinyt tämän tutkimuksen aikatauluissa toteutua.

4.1 Havainnointi

Havainnointi on menetelmä, jonka avulla saadaan suoraan tietoa siitä, kuinka ihmiset ja ryhmät toimivat ja tämän vuoksi havainnointi menetelmänä sopii esimerkiksi vuorovaikutuksen tutkimiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 59). Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka lapset kokevat tullessa kuulluksi Pelastakaa Lapset ry:n Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana, joten koin luontevaksi valita yhdeksi menetelmäksi havainnoinnin. Lapsen kokemus kohdatuksi tulemisesta rakentuu kuitenkin hyvin pitkälti vuorovaikutustilanteissa. Havainnointi sopi erinomaisesti menetelmäksi vapaaehtoisten ja lasten virkistystapahtumaan, jossa he tekevät asioita yhdessä parina hyvin samankaltaisesti kuin muutenkin heidän yhteisillä tapaamisillaan. Havainnoinnin avulla on mahdollista saada tietoa siitä, mitä luonnollisessa toimintaympäristössä oikeasti tapahtuu (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 114). Virkistystapahtuma on lapsille ja heidän Sporttikummeilleen sekä tukihenkilöilleen luonnollinen toimintaympäristö, sillä virkistystapahtumia järjestetään heille muutenkin useita kertoja vuodessa, eikä tapahtumaa ollut suunniteltu tai kehitetty ainoastaan opinnäytetyöni aineistonkeruuta varten.

Havainnointi voi olla osallistuvaa tai ei osallistuvaa. Ero näiden kahden välillä on se, että ensimmäisessä tutkija osallistuu aktiivisesti havainnointiin ja toisessa taas pysyttelee sivummalla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 59.) Valitsin rooliksi toimia tapahtumassa osallisenä havainnoijana, sillä en ole lapsille tai vapaaehtoisille tuntematon. Havainnoinnin käyttöä menetelmänä pidetään heikkona, sillä tutkija voi omalla läsnäolollaan muuttaa tilanteiden kulua tai havainnointiin vaikuttaa tutkijan omat tunteet voivat vaikuttaa havainnoin puolueettomaan onnistumiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 60). Onnistuakseni havainnoinnissa, täytyy minun tunnistaa omat ennakkoluuloni ja tunteeni toimintamme kehittämistä varten. Kun tiedostan omat ajatukseni, pystyn helpommin työntämään ne sivuun ja havainnoimaan objektiivisesti tapahtumaa ja lapsien kohdatuksi tulemistä. Teen ajatustyötä itseni kanssa ennen tapahtumaa ja aion katsella asioita ihan kuin kuulisin niistä ensimmäistä kertaa.

4.2 Toiminnalliset menetelmät virkistystapahtumassa

Toisena menetelmänä opinnäytetyöni aineistonkeruussa käytin toimintapistettä virkistystapahtumassa. Toiminnallisen pisteen tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka lapsi kokee tullessa kohdatuksi ja osalliseksi toiminnan aikana sekä, onko tarvetta kehittää toimintaa vielä enemmän lasta osallistavammaksi. Toimintapiste tämän opinnäytetyön yhteydessä toimi luovuusmenetelmänä. Luovuusmenetelmällä halutaan herätellä uusia ideoita ja näkökulmia, mutta myös

ratkaisuja. Jotta uutta voidaan kehittää tai luoda, tarvitsemme avoimen ja positiivisen ilmapiirin työskentelyyn. Ilmapiiriin voimme vaikuttaa ja myös ylläpitää sitä tilanteeseen sopivilla menetelmillä (Ojasalo ym. 2015, 158). Virkistystapahtumassa ylläpidin luovaa sekä avointa ilmapiiriä kertomalla jokaiselle parille erikseen toimintapisteen tarkoituksesta ja muistutin, että jokainen saa vastata itselleen mieluisalla tavalla ja, niin kuin asian tuntee.

Aineiston keruuseen osallistuminen on lapsen näkökulmasta ajateltuna mielekkäämpää ja luonnollisempaa, mikäli pääsee tekemään ja toimimaan. Tarkoitukseni on tapahtumaan tehdä askartelupiste, jonka luona voi käydä itselleen sopivassa kohtaa kirjoittamassa, piirtämässä, liimaamassa tarran tai lehtileikkeen. Halusin, että toimintapiste on hyvin vapaamuotoinen ja pisteellä kukaan ei seuraa lasten ja vapaaehtoisten työskentelyä. Tällöin lapsi voi itselleen sopivalla tavalla ilmaista ajatuksiaan, kuinka hänet on kohdattu toiminnan aikana ja, kuinka hän haluaisi, että hänet kohdataan.

4.3 Lasten yksilöhaastattelut

Mikäli menetelmiä voi laittaa tärkeysjärjestykseen, niin haastattelut toivat eniten minulle tietoa tutkimuksen aiheesta eli lapsen kokemuksesta toiminnan aikana. Haastattelulla halutaan selvittää ja syventää tutkimuksen aihetta. Haastattelut, jotka toteutetaan aidossa toimintaympäristössä tuovat esille syvällisemmin haastateltavan kokemuksia sekä ajatuksia kuin taas, jos haastattelu toteutettaisiin täysin toisenlaisessa ympäristössä.

Asioita on helpompi kuvailla, mikäli ollaan asian äärellä konkreettisesti. Haastatteluissa voi käyttää myös apuvälineitä, joiden avulla voidaan herätellä ideoita tai tuoda haastattelua vielä lähemmäksi konkreettista aihetta. (Ojasalo ym. 2015, 106.) Toteutin haastattelut täysin toimintaan liittyvissä ympäristöissä, sillä olin mukana parien tavallisilla tapaamisilla. Näin ollen haastattelu oli myös lapselle luonnollinen asia, eikä irrallinen juttuluhetki toiminnan ulkopuolella.

4.4 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle alkuvuodesta 2021, jolloin aloin pohtia niin yksin kuin myös yhdessä kollegani kanssa aiheita, jotka nousivat suoraan työstämme Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan parissa. Lasten kokemus kohdatuksi tulemisesta toiminnan aikana nousi tärkeäksi aiheeksi, kun huomasin yhä uudelleen ja uudelleen kysyvän lapsen kuulumisia toiminnan aikana niin perheen aikuisilta kuin myös lapsen Sporttikummilta tai tukihenkilöltä. Pohdimme aihetta työyhteisössäni muutamaan otteeseen ja kiinnostus aihetta kohtaan syveni

hetki hetkeltä. Päätin vielä esitellä ajatukseni ja aiheeni järjestömme Arjesta voimaa -hankeen työntekijöille, jotka vievät järjestössämme järjestelmällisesti eteenpäin lasten osallisuuden ja myönteisen tunnistamisen ajattelutapaa. Sain heiltä palautetta ja ajatuksia, jotka kannustivat jatkamaan tämän aiheen parissa ja valitsemaan sen lopulliseksi aiheeksi.

Tutkimukseni alussa pidin tärkeänä selvittää, miten lapset kokevat tulevansa kohdatuksi ja ajattelevatko lapset aiheen olevan yhtä tärkeä kuin työskennellessäni toiminnan koordinaattorina ajattelin sen olevan. Järjestimme lapsille ja vapaaehtoisille kesäkuussa virkistystapahtuman, joka oli juuri sopiva paikka kerätä ensimmäistä aineistoa aiheesta. Lähetin lapselle oman kutsun tapahtumaan, jossa kerroin lapselle viimeisestä koulutyöstäni ja siitä, miksi lasten tutkimuksessa mukana oleminen on erityisen tärkeää. Kirjoitin myös vapaaehtoisille oman kirjeen, jossa annoin tarkempia ohjeita päivää ja sen kulkua varten, mutta myös muistutin heitä pyytämään perheen aikuisilta lapsen tutkimuslupalapun mukaan retkipäivään. Lapsen vanhemmille lähetin vielä oman kirjeen ja siinä mukana lapsen tutkimuslupalapun täytettäväksi. Tapahtumaan osallistui yhteensä 13 lasta ja vapaaehtoista. Osalla vapaaehtoisista oli monta tuttavaa lasta, mutta tutkimusluvan sain kolmelta tukiparilta. Tutkimusluvat palautuivat minulle retkipäivänä eli virkistystapahtuman alkaessa, joten en voinut ennakoida tutkimukseen osallistuvien lasten määrää ennen virkistystapahtuman alkua. Tutkimusluvassani oli myös kohta, jossa kysyin halukkuutta osallistua myös seuraavaan tutkimusvaiheeseen eli lasten yksilöhaastatteluihin. Jokaiselta kolmelta tukiparilla oli innokkuutta osallistua myös tutkimuksen toiseen vaiheeseen.

Palasin yksilöhaastatteluihin aluksi jokaisen lapsen vanhemman kanssa puhelinkeskustelulla. Kysyin vanhemmalta, mitä hän ja lapsi ajattelevat haastattelusta, kun virkistystapahtumasta oli jo ehtinyt kulua muutama kuukausi. Tässä vaiheessa lähetin perheille uudet tutkimusluvat yksilöhaastattelua varten, mikäli lapsi tahtoi lähteä mukaan myös seuraavaan vaiheeseen. Nämä samat lapset ja perheet lähtivät mukaan myös yksilöhaastatteluvaiheeseen. Samojen lasten mukana olo oli mahtava juttu, sillä lapset tiesivät, mistä oli kyse ja olimme jo entuudestaan tuttuja. Ennen kaikkien yksilöhaastatteluiden loppuun vientiä mietin pitkään, onko kolme haastateltavaa riittävä määrä. Kysyinkin muutamia uusia lapsia ja perheitä mukaan yksilöhaastatteluvaiheeseen vielä tutkimuksen viime hetkillä. Aikaa oli kuitenkin enää vähän jäljellä, joten emme löytäneet kaikkien kanssa yhteisiä aikatauluja. Osa uusista lapsista ja perheistä ei myöskään halunnut lähteä mukaan tutkimukseen, jota tietysti kunnioitin. Kun näiden kolmen tukiparin yksilöhaastattelut olivat ohi, pohdin vielä uusien lasten kysymistä mukaan. Siinä vaiheessa kuitenkin mietin, että jokainen haastattelemani lapsi oli käynyt minun kanssani koko kehittämisprosessin yhdessä läpi. Koin, että aineisto on riittävän laaja ja tasapainoinen, sillä

jokainen haastateltu lapsi oli saanut palata asiaan vielä uudelleen monen kuukauden jälkeen. Jos olisin tuossa vaiheessa ottanut vielä esimerkiksi yhden lapsen mukaan, joka ei olisi käynyt tätä matkaa alusta alkaen kanssani olisin kokenut aineiston olevan epätasapainossa.

Alun perin tarkoituksena oli kehittää lasten kohtaamista Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa kaikenikäisten lasten ja nuorten kanssa, mutta virkistyspäivänä tutkimusluvut sain 9–10-vuotiaita lapsilta. Tämän tiedon saatuani päätin, että keskityn tutkimuksessa 9–10-vuotiaisiin lapsiin. On tärkeää keskittyä ensin yhteen ikähaarukkaan, jotta myöhemmin voidaan laajentaa ja räätälöidä menetelmät alle kouluikäisten sekä nuorten käyttöön sopiviksi. Juuri 9–10-vuotiaat edustavat toiminnassa mukana olevien lasten ikähaarukan keskivaihetta, sillä toiminnassa on mukana lapsia vauvoista täysi-ikäisyyteen saakka. Tämän tutkimuksen kannalta sukupuolijakauma ei ole oleellinen elementti, sillä aineistot olivat samankaltaisia sukupuolesta riippumatta. Tutkimuksen kolmen tuettavan lapsen joukossa oli niin nais- kuin myös miesoletettuja.

Virkistystapahtuman alkaessa hyppäsimme soutuveineisiin ja saaren työntekijät soutivat meidät perille retkipäivämme miljööseen. Paikan päälle saavuttuamme ohjeistimme ensin iltapäivän aikatauluista. Lapset ja vapaaehtoiset saivat vapaasti lähteä tekemään saarella, mitä tahtoivat. Saaresta löytyi paljon erilaisia pelejä, joita monet lähtivätkin pelaamaan. Päivä oli hyvin tuulinen, joten minä lähdin heti saareen saavuttuamme kokoamaan saarella olleeseen telttaan askartelupistettä aineistonkeruuta varten. Askartelupisteen valmistuttua lähdin auttamaan kollegaani retkieväiden ja nuotion kanssa. Saarella oli myös mahdollisuus uimiseen ja saunomiseen, joiden puitteet saaren työntekijät olivat hoitaneet kuntoon.

Halusin aineistonkeruun olevan mahdollisimman luonteva osa virkistyspäivää ja halusin kerätä aineistoa niin, että en itse ole fyysisesti heidän vierellään seuraamassa, mitä kukin vastaa kysymyksiin. Valitsin tämän toimintatavan, sillä halusin luoda lapsille tilan, jossa he saavat vastata juuri niin kuin he asian kokevat. Lapset kävivät vapaaehtoisten kanssa askartelupisteellä vastaamassa kysymyksiin omassa tahdissaan. Kävin kuitenkin jokaiselle tukiparille erikseen kertomassa ohjeita askartelupisteelle. Halusin, että jokainen lapsi pääsee askartelemaan, vaikka vanhemmilta ei olisikaan täytettyä tutkimuslupaa. Näin ollen teimme erikseen yhteisen taideteoksen ”meidän kesäpäivä”, jotta jokainen sai tuntea olevansa osallinen. Tätä taideteosta en tietenkään ottanut osaksi tutkimusta, mutta sillä lisäsin päivässä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden ilmapiiriä.

Virkistystapahtumassa havainnoin lasten ja vapaaehtoisten yhdessä toimimista seuraamalla heidän tekemistään ja yhdessä toimimista retkipäivän aikana. Virkistystapahtumassa olin osallinen toimintaan, sillä ohjeistin jokaista tukiparia askartelupistettä varten erikseen. Lapsi sai omasta Sporttikummista tai tukihenkilöstä apua askartelupisteellä kysymyksiin vastaamiseen tarvittaessa. Virkistyspäivänä pelattiin myös luontobingoja, jonka ohjasin lapsille ja vapaaehtoisille. Bingon aikana oli hyvä seurata lasten ja vapaaehtoisten yhdessä toimimista, sillä bingon ideana oli etsiä saarelta erilaisia luontoon liittyviä asioita, kuten kasveja, ötököitä ja kiviä. Bingon saatuaan täyteen lapset ja vapaaehtoiset saivat pienet palkinnot minulta. Saarella söimme myös yhdessä eväitä. Lopuksi halukkaat lapset ja vapaaehtoiset pääsivät vielä yhdessä saunaan. Kun iltapäivä alkoi kääntyä illan puolelle, lähdimme pois saaresta suotuveneillä, joita saaren työntekijät jälleen soutivat. Venematkan aikana ja perillä rannassa kysyin vielä osallistujilta palautetta retkestä sekä kysyin jokaiselta osallistujalta, mikä jäi heillä päällimmäisenä iltapäivästä mieleen. Lasten mielestä parhaiten mieleen jäi uiminen, saunominen, ulkopelit, luontobingo ja retkievät.

Virkistystapahtuman jälkeen istuin alas askartelupisteen vastauksien kanssa ja lähdin purkamaan saatua tietoa omaan tekstitiedostoon. Näin kokonaisuus hahmottuisi minulle paremmin. Virkistystapahtumassa ja yksilöhaastatteluiden aikana tein käsin muistiinpanoja sekä heti haastattelun loputtua kerroin ajatukseni tallentimeen, jotta pystyin palaamaan haastattelun jälkeisiin fiiliksiin. Jokaisen aineistonkeruun jälkeen, niin virkistystapahtuman kuin myös lasten yksilöhaastatteluiden jälkeen pidin tutkimuspäiväkirjaa tallenteiden avulla. Kerroin heti tilanteiden jälkeen ajatukseni tallentimeen, sillä tallenteiden avulla pystyin vaivattomasti palaamaan aineistonkeruun tilanteisiin ja tallenteissa olin purkanut kaikki ajatukseni, mitä mielen tuli. Tallennuksissani pohdin myös tilanteen kulkua ja kysymyksiä vastauksia. Näin ollen tallenteisiin palaamalla löysin myös uusia näkökulmia ja ajatuksia, jotka olin jo ehtinyt unohtaa. Kaikki tallenteet purin tarkemmin omaksi tekstitiedostoksi, jolloin kirjoitin ylös aineiston pääkohdat ja oleellisimmat asiat. Yksilöhaastattelut merkitsin itselleni muistiin koodein L1, L2 ja L3. Näiden koodien avulla tiesin, oliko aineisto lapsi 1:n, lapsi 2:n vai lapsi 3:n yksilöhaastattelusta.

Virkistystapahtumassa oleellista ei ollut äänen tallentaminen, vaan enemmänkin toiminnan ja luovuuden hyödyntäminen aineistonkeruumenetelmänä. Piirtäminen, maalaaminen ja tarrojen käyttäminen saattaa olla joillekin lapsille paljon luonnollisempi keino kertoa omia ajatuksia kuin kirjoittaminen. Vastauksia tuli niin kirjoitettuna, piirrettynä kuin myös tarroina. Lasten yksilöhaastatteluissa taas en saanut kaikilta lupaa tallentaa keskusteluita, mutta myös osaan haastatteluista ne olisivat olleet haasteellisia toteuttaa. Haastattelut toteutettiin lasten ja heidän Sporttikummi- tai tukihenkilötapaamisensa yhteydessä. Lähdin tukiparien mukaan tekemään

sellaisia asioita, joita he muutenkin tekevät yhdessä. Yksilöhaastatteluiden aikana pelasimme lautapelejä, kävimme leikkipuistossa kiipeilemässä, luontopolulla kävelylenkillä sekä vierailimme trampoliiniparkissa. Yksilöhaastatteluissa pyrin omalla toiminnallani luomaan lapselle turvallisen tilan, olla juuri sellainen kuin on. Tutustuessa lapseen on hyvä lähteä liikkeelle niistä asioista, joista lapsi haluaa puhua ja on kiinnostunut, mutta voi myös kertoa itsestään jotain lapselle (Kalliomeri yms. 2020, 18). Yksilöhaastatteluiden aikana juttelimme jokaisen lapsen kanssa aluksi niistä asioista, joista he lähtivät liikkeelle, mutta kerroin itsestäni myös lapsille, jotta tutustuminen olisi molemmin puolista.

Kun olin saanut aineiston kasaan, aloitin seuraavaksi aineiston analysoimisen teemoittelu menetelmän avulla. Teemat nousivat suoraan aineistoista ja haastattelurungosta. Teemojen valikoiduttua lähdin tarkastelemaan teemoja ja niiden sisältöjä tarkemmin. Tutkimuksen tuotoksena on osallisuuden työkalu, jota voidaan käyttää sporttikummien ja tukihenkilöiden valmennuksissa yhtenä valmennusmateriaalin osana. Lasten osallisuus vahvistuu, kun heidän kanssaan toimivat aikuiset perehdytetään osallisuuden osa-alueisiin ja niiden huomioimiseen osana Sporttikummi- ja tukihenkilötoimintaa. Tuotokseen nousseet osallisuuden eri puolet ovat suoraan lasten ajatuksista johdettuja osallisuuden näkökulmia. Pohtiessani tuotoksen muotoa, mietin symboleita ja asioita, joissa on monta eri puolta. Pitkään tarkoituksenani oli koota huoneentaulu, josta ilmenee lasten ajatuksista nousseet osallisuuden eri puolet. Noppa symboloi mielestäni hyvin osallisuutta ja sen monia eri näkökulmia. Se voi kuitenkin jäädä kahden sivun väliin nojatessaan esinettä vasten. Näin ollen nopan käyttäjää näkee kaksi sivua yhdessä kertaa ja voi ajatella osallisuuden olevan jotain niiden väliltä. Yhtenä iltana ollessani iltalenkillä mieleeni juolahti nopan moniulotteisuus. Etsin tietoa onko osallisuuden noppaa tehty aiemmin. Löysin Suomen evankelisluterilaisen kirkon Saavu-nopan, johon en päässyt kokonaisuutena kuitenkaan tutustumaan, sillä nettisivut olisivat vaatineet kirkon käyttäjätunnukset. Saavu-nopan ajatuksena on konkretisoida saavutettavuuden eri tasoja ja sitä, mitä saavutettavuus seurakunnassa tarkoittaa. Saavu nopan tarkoituksena on havainnollistaa ihmisen arkielämän tarpeiden huomioon ottamista. (Kuusi 2018.) Tutkimukseni tuotoksen osallisuuden nopan sivut nousevat Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan kohtaamisesta ja sen vahvistamisesta.

Lasten yksilöhaastatteluiden lopuksi kiitin lasta ja vapaaehtoista, että sain tulla heidän mukaansa tapaamiselle ja jutella heidän kanssaan toiminnasta. Viimeiseksi kysyin heiltä vielä tahdotvatko he kiitoslahjan eli lahjakortit trampoliiniparkkiin vai elokuvaan. Tämä oli mahtava tapa kiittää heitä osallistumisesta ja tarjota samalla myös yhteistä tekemistä heille.

5 ANALYYSILUKU

Keräsin tutkimustani varten aineistoa kolmella eri menetelmällä, jotka olivat havainnointi virkistystapahtumassa, toiminnalliset menetelmät virkistystapahtumassa sekä lasten yksilöhaastattelut. Tavoitteena minulla oli valitsemieni menetelmien avulla selvittää, kuinka lapset kokevat tulevana kohdatuksi ja kuinka he haluaisivat tulla kohdatuksi toiminnan aikana. Virkistystapahtuman tavoitteena oli selvittää, kokevatko lapset tarvetta heidän osallisuutensa kehittämiseksi toiminnassa. Yksilöhaastatteluissa tavoitteena oli tarkentaa jo käytössä olevia toimintatapoja sekä kehittää yhdessä uusia, mikäli niille olisi tarvetta toiminnassa. Pidin tärkeänä sitä, että en mainitse haastatteluissa sanaa osallisuus, sillä se saattaa olla lapsille vierassana, jota he eivät itsekään käytä. Lapset olivat iältään 9–10-vuotiaita ja jokainen heistä oli ollut toiminnassa mukana vähintään vuoden. Näin ollen jokaiselle haastateltavalle oli jo olemassa olevat toimintatavat tuttuja. Toimintatavoilla tarkoitan virkistystapahtumia, kuulumisten kysymystä ja palautteen antamista. Aiempien toimintatapojen tuntemisesta on hyötyä uusien toimintatapojen kehittäessä.

Valitsin aineistonanalysointimenetelmäksi teemoittelun, sillä jokaisesta tiedonkeruumenetelmästä ja jokaisesta lapsen yksilöhaastattelusta nousi esille tiettyjä teemoja. Teemoittelussa käsitellään aineistosta useammalta vastaajalta tai haastateltavalta nousseita yhteisiä asioita teemoittain (Ojasalo ym. 2015, 110). Nousseet teemat saattavat joskus muistuttaa teema-haastattelurunkoa (Saaranen-Kauppinen & Puusnikka 2006a). Lasten yksilöhaastatteluissa minulla oli mukana muistilappu, jossa minulla oli asiasanoja sekä teemoja listattuna. Etenin jokaisen lapsen kohdalla tilanteen mukaan, mutta sanalista helpotti haastattelun kulkua ja sitä, että muistin jokaisen haastateltavan lapsen kanssa käydä samat teemat läpi.

Teemoittelun kautta nousivat teemat, joita ovat yhdessä oleminen, yhdessä tekeminen, kokemus omien ajatusten ilmaisemisen vapaudesta sekä halu vaikuttaa yhteisiin asioihin. Jokaisesta tutkimuksessa käytetystä aineistonkeruumenetelmästä nousi nämä samat teemat ainakin jollain tapaa esille. Jokainen käsitelty teema vaikuttaa siihen, kuinka lapset kokevat tulevana kohdatuksi Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana. Näiden teemojen kautta nousseet asiat ovat tutkimuksesta syntyneen tuotoksen eli osallisuuden nopan pohjana.

5.1 Yhdessä oleminen

Yhdessä oleminen on teema, jota sivuttiin jokaisessa aineiston vaiheessa jollain tavalla. Kaikki lapset eivät maininneet yhdessä olemista tärkeimmäksi asiaksi Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa, mutta jokaisessa aineistonkeruumenetelmässä yhdessä oleminen nousi kuitenkin esille. Yhdessä oleminen nousi esille havainnoinnissa, kun lapset hoputtivat omia aikuisia heti veneestä noustessamme lähtemään yhdessä tutkimaan saarta. Osa kierteli ympäri saarta jutellen ja toiset riensivät pihapelin kimppuun. Saunominen nousi yhdeksi tärkeäksi osaksi ilta-päiväämme saarella, jolloin lähes kaikki tukiparit kävivät yhdessä saunomassa. Saunominen on yhdessä oloa parhaimmillaan, sillä siellä meillä ei ole muita ärsykejä tai häiriötekijöitä, kuten puhelimia, jotka voisivat keskeyttää aidon kohtaamisen.

Lasten yksilöhaastatteluissa yhdessä olemisen teema nousi esille suoranaisesti kahden lapsen kanssa juttellessani. Haastatteluni olivat teemahaastatteluja, joten tarkkoja kysymyksiä minulla ei ollut valmiina itse haastattelutilanteissa. Kysyin lapsilta, mitkä asiat heille ovat tärkeintä tai parasta toiminnassa. Näiden kysymysten kohdalla tärkeimmäksi ja parhaaksi asiaksi toiminnassa nousivat oman aikuisen kanssa yhdessä oleminen ja se, että on nähnyt oman aikuisen kanssa. Yksi haastateltavista ei maininnut tämän aihepiirin kohdalla yhteistä tekemistä millään tavalla, joten vastauksia ei voi yleistää tai ajatella jokaisen lapsen kokevan yhdessä olemisen olevan tärkein asia toiminnassa.

5.2 Yhdessä tekeminen

Toinen teema, jota lasten kanssa käsitelimme, on yhteinen tekeminen ja sen merkityksellisyys. Yhteinen tekeminen oman Sporttikummin tai tukihenkilön kanssa nousi vahvasti esille jokaisessa menetelmävaiheessa ja jokaisessa lapsen yksilöhaastattelussa. Lapset mainitsivat yhteisen tekemisen samojen kysymyksien yhteydessä kuin myös yhdessä olemisen. Kysymykset olivat, mitkä asiat ovat toiminnassa olleet hänelle tärkeää tai parasta toiminnan aikana. Yhteisen tekemisen yhteydessä lapset mainitsivat myös mielekkään tekemisen. Mielekäs tekeminen voi syntyä siitä, että yhteinen tekeminen on mukavaa tai lapsen toiveita on kuunneltu, jolloin tekeminen itsessään on mukavaa. Lapset mainitsivat mukavaksi yhteiseksi tekemiseksi hyvin erilaisia asioita, kuten ulkoilu, leipominen, kävelyretket, frisbeegolf, pakohuoneet, trampoliinipuisto, uusissa paikoissa käynti ja pyöräily.

Virkistystapahtumassa havainnoidessani huomasin, kuinka lapset ja myös vapaaehtoiset olivat innoissaan luontobingosta, vaikka sen idea olikin hyvin yksinkertainen ja tavallinen. Iloa ja riemua virkistystapahtumassa toi myös perinteiset kesäpelit, kuten mölkky ja petankki. Lapsilta

kesäpäivän loppuksi kysyin, mikä heistä oli parasta saarella ja vastauksia olivat, niin saunominen, uiminen, ulkopelit, luontobingo kuin myös retkieväät. Näitä kaikkia yhdistää yhdessä oman aikuisen kanssa oleminen ja yhteinen tekeminen. Havainnoidessani lasten ja aikuisten toimintaa virkistystapahtumassa huomasin, kuinka aikuiset huomioivat lapsia hyvin paljon ja kannustivat lapsia silloin, kun he onnistuivat. Aikuisten ja lasten yhteisestä tekemisestä huokui toisen ihmisen tunteminen. Aikuiset olivat lasten kanssa samalla tavalla kuin olemme ystäviemme tai läheistemme seurassa rennosti, mutta kuunnellen. Jotta keskinäinen luottamus syntyy ja yhteinen tekeminen on luonnollista, tarvitaan aitoa ja läsnäolevaa tutustumista kummaltakin osapuolelta.

5.3 Kokemus siitä, että voi kertoa omia ajatuksia ja mielipiteitä

Kolmas teema, jota käsitelimme lasten kanssa, oli kokemus siitä, kuinka voi kertoa omia ajatuksia ja mielipiteitä omalle Sporttikummille tai tukihenkilölle. Virkistystapahtumassa yhtenä kysymyksenä toiminnallisten menetelmien askartelupisteellä oli, voitko kertoa ajatuksiasi Sporttikummille tai tukihenkilölle. Tähän lapset olivat vastanneet ”kyllä” ja ”joo” sekä joku oli liimannut hymyilevät kasvot. Tulkitsen näiden vastauksien pohjalta, että tutkimukseeni osallistuneet lapset kokevat voivansa hyvin ilmaista omia ajatuksiaan omalle aikuiselle.

Lasten yksilöhaastatteluisissa lapset kertoivat, että he voivat tuoda omia ajatuksia ja mielipiteitä esille omalle Sporttikummille tai tukihenkilölleen. Lapset kertoivat, että tämä näkyy esimerkiksi siinä, että lapsi suunnittelee toimintaa yhdessä Sporttikummin tai tukihenkilön kanssa ja voi kertoa tutulle aikuiselle, mitä haluaisi tehdä toiminnassa. Yksilöhaastattelujen aikana huomasin, että lapset ehdottivat asioita Sporttikummeille ja tukihenkilöille samalla, kun juttelimme. Tilanteeseen toki varmasti vaikutti myös se, että he muistelivat Sporttikummin tai tukihenkilön kanssa asioita, joita ovat aiemmin tehneet ja asia muistui mieleen. Näin ollen toiminta on ollut mieleistä, kun lapset haluaisivat tehdä samoja asioita uudelleen Sporttikummin tai tukihenkilön kanssa. Yksi haastatteleman lapsi kertoi yksilöhaastattelun aikana, että hän ehdottaa asioita, joita haluaisi tehdä ja Sporttikummi toteuttaa ne. Kysyin lapsilta myös, että onko heillä koskaan haastetta löytää sopivaa tekemistä. Kaksi lasta vastasi, että joskus on ollut haastetta, mutta silti tekeminen on aina lopulta löydetty.

Haastatteleman lapset kaikki kokivat voivansa kertoa omia ajatuksiaan ja mielipiteitään omalle Sporttikummille tai tukihenkilölle aina, kun haluavat. Ei kuitenkaan voida ajatella, että jokainen toiminnassa mukana oleva lapsi ajattelee samoin. Meillä jokaisella on omat kokemuksemme asioista, jolloin myös jokaisen kokemusta tulee kunnioittaa. Omien ajatusten vapaa ilmaisu on

yksi teemoista, joka sai minut kiinnostumaan aiheesta. Olisi mahtavaa, jos jokainen lapsi tai nuori voisi kertoa vapaasti omat ajatuksensa ja mielipiteensä hänelle tärkeille aikuisille ilman, että tarvitsee ajatella, mitä toiset ajattelevat minusta. Koen tärkeäksi sen, että lapset voivat kertoa suoraan omalle Pelastakaa Lasten työntekijälle, mikäli toiminta ei olisi enää häntä oikealla tavalla tukevaa.

5.4 Halu vaikuttaa toimintaan ja yhteisiin asioihin

Neljäs teema, jota tutkimuksen eri vaiheissa käsittelin lasten kanssa, oli vaikuttaminen. Teemaan liittyen juttelimme kuulumisten kysymisestä sekä muusta vaikuttamisesta toiminnan aikana järjestön puolesta tehtäviin asioihin. Jokainen haastatteleman lapsi oli osallistunut virkistystapahtumiin, joten puhuimme siitä, haluaisiko hän vaikuttaa jollain tavalla kaikkien lasten ja vapaaehtoisten kesken järjestettäviin virkistystapahtumiin. Jokainen lapsista oli sitä mieltä, että tahtoi vaikuttaa jollain tavalla siihen, mitä yhdessä tehtäisiin. On toki totta, että kaikki toiminnassa mukana olevat lapset eivät osallistu oman Sporttikummin tai tukihenkilön kanssa yhteisiin virkistystapahtumiin. Lasten ajatusten mukaan ottaminen on kuitenkin hyvin tärkeää, sillä tapahtumia järjestetään heitä varten.

Tapahtumilla halutaan tukea myös vapaaehtoisen ja lapsen suhdetta sekä sen muodostumista. Tapoja, joilla lapsilta voidaan kysyä ajatuksiaan ja kuulumisiaan on monia. Lapset itse ehdottivat nopeasti vastattavia ja helppokäyttöisiä sähköisesti täytettäviä sovelluksia sekä sähköisiä ryhmätyökaluja. Näin ollen ainakin osa lapsista haluaa kokea kuulumisen tunnetta myös vertaisryhmään ja toisiin toiminnassa mukana oleviin lapsiin nähden. Osa lapsista mainitsi myös, että he toivoivat Pelastakaa Lasten työntekijän soittavan heille ja kysyvän lapsen kuulumisia. Tähän ehdotin, että voisiko lasta pyytää puhelimeen samalla, kun soitamme kuulumisia perheelle. Tämä oli lasten mielestä yksi hyvä tapa, mutta he silti toivoivat, että heidän omaan puhelimeensa soitettiin. Tämä havainnollistaa sitä, että lapset pitävät tärkeänä sitä, että heihin otetaan suoraan yhteyttä heidän asioissaan. Yksi lapsista oli sitä mieltä, että hänelle riittää se, että hänen äidiltään kysytään kuulumisia, mutta hän haluaisi olla kuitenkin äänestämässä tai ideoimassa yhteisiä virkistystapahtumia, jonkin sähköisesti täytettävän työkalun avulla.

Mietimme osan haastateltavieni kanssa sitä, olisiko postissa lähetettävä kirje tai kortti hyvä tapa kysyä lasten kuulumisia. Lapset eivät pitäneet tätä hyvänä vaihtoehtona, sillä heidän mielestään tämä ei ole helppokäyttöistä tai vaivatonta. Näin ollen hylkäsimme yhteisymmärryksessä postilla lähetettävän kuulumisten kyselyvälineen.

6 TUOTOKSET JA ARVIOINTI

Tutkimukseni päätyttyä kokosin tulokset yhteen työkaluksi, jonka avulla tuloksia voi esitellä ja jalkauttaa Pelastakaa Lasten toimintaan. Työkalun tuli olla selkeä ja yksinkertainen, jolloin jokainen voi hyödyntää sitä parhaaksi näkemällään tavalla. Aion kuitenkin esitellä työtäni työyhteisöni jäsenille tarkemmin, jolloin kehittämistyö ja sen tulokset jalkautuvat toimintaan.

Tuotoksia ovat myös lasten kanssa yhdessä hyväksi todetut ja kehitetyt toimintatavat ja -menetelmät, joita voidaan käyttää osana toimintaa. Tämän lisäksi saadaan arvokasta tietoa siitä, kuinka lapset kokevat tullessa kuulluksi ja kohdatuksi Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana. Tätä saatua tietoa voidaan varmasti hyödyntää myös muissa Pelastakaa Lasten toiminnoissa.

Tuotoksena opinnäytetyöstäni on Pelastakaa Lasten vapaaehtoisten valmennusta varten luotu osallisuuden noppa, jonka kautta jokainen voi pohtia omaa toimintaa ja mieltä, kuinka voisi omalla toiminnallaan kohdata lapsia vielä paremmin. Osallisuuden noppaa (liite 2) voi käyttää uusien vapaaehtoisten valmennusvaiheessa yhtenä valmennusmateriaalina tai valmennusmenetelmänä. Noppaa voidaan hyödyntää myös koordinaattoreiden työssä sekä uusien koordinaattoreiden perehdyttämisprosessissa.

Opinnäytetyön eettisyys oli minulle hyvin tärkeä teema, jota pyörittelin useaan otteeseen mielessäni. Olenhan osannut poistaa kaikki tunnistetiedot oikealla tavalla ja olenhan muistanut mainita kaikki tärkeät asiat jokaisessa tutkimuksen vaiheessa osallistujille ja heidän vanhemmilleen. Lasten tutkimuksen keskiössä oleminen toi mukaan omat haasteensa, sillä lasten vanhempien ja vapaaehtoisten kanssa pidin yhteyttä useaan otteeseen, joka tietysti vei aikaani ja pelkäsin myös olevan vaivaksi perheille, kun kysyin asioita useaan otteeseen. Ajattelen kuitenkin, että lasten tutkimuksessa mukana oleminen ei voi olla koskaan liian tarkkaa ja on ehdottoman tärkeää, että lapsen vanhemmat ovat täysin tietoisia, mihin lapsi on osallistunut. Sain lapsilta tutkimuksen aikana kaksi eri tutkimuslupapaperia, sillä pyysin oman tutkimusluvan virkistystapahtumaan ja oman tutkimusluvan yksilöhaastatteluja varten. Lapsille pyrin tietoisesti tuomaan esille sitä, että he voivat jättää vastaamatta tai lopettaa haastattelun kesken heti, jos näin haluaa.

Opinnäytetyötä tehdessä tutkija on vastuussa ja päättämässä tekemistään valinnoista sekä tilanteista, joita tutkimuksen edetessä voi tulla vastaan. Omat valinnat, asenteet ja suhde tutkittavaan kohteeseen vaikuttaa aina valta-asetelma, vaikka tutkija kuinka työskentelisi hyvällä

tahdolla tai kumppanuudella. Opinnäyteyön tekemisestä voi koitua myös haittaa. Haitta kohdistuu usein osallistujiin, kuten tilanteissa, joissa tutkimus on erilainen kuin osallistuja on aiemmin ymmärtänyt tai haastattelutilanteet eivät suju hyvin. (Vilka 2021, luku ”eettinen herkkyys”.) Pysin tiedostamaan omat ennako-oletukseni toimintaa kohtaan, vaikka täysin ulkopuolisen silmin tehty tutkimus voisi olla erilainen kokonaisuus. Ennen tutkimukseen ryhtymistä mietin, että en saa olettaa mitään, vaan lähdän kysymään lapsilta myös sellaisia asioita, joita voisin jo muutenkin heidät tunnettuani tietää. Täysin ulkopuolisin silmin asiaa tarkastelemaan tultuaan voi löytää täysin uusia näkökulmia, jotka eivät asiassa syvällä olevalla tule mieleen lainkaan. Haastatteluihin olin luonut asialistat valmiiksi, joten pyrin pitämään lasten yksilöhaastattelut napakoina, vaikka juttelimmekin asioista yhteisen tekemisen äärellä. Yhteinen tekeminen toi haastatteluun uuden ulottuvuuden, jonka vuoksi haastattelun toteutukseen liittyviä harmituksia oli helppo välttää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni tuon esille lapsen kokemuksia kohdatuksi tulemisesta Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan aikana, mutta myös lasten ajatuksia siitä, kuinka heitä voitaisiin kuulla vielä enemmän toiminnan aikana. Tässä laadullisessa tutkimuksessa on haastavaa arvioida tuotosien luotettavuutta ja yleisyyttä, sillä jokaisella lapsella on oma kokemuksensa asiasta. Vaikka jokaisella tähän tutkimukseen osallistuneella lapsella oli hyvä kokemus kohdatuksi tulemisesta, ei voida yleistää näin olevan jokaisen toiminnassa mukana olevan lapsen kohdalla. Tämän vuoksi olisikin tärkeää olla olemassa väyliä, joiden kautta lapsi voisi halutessaan kertoa kuulumisiaan toiminnan koordinaattorille. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää tapoja, joilla voidaan pitää yhteyttä lapseen toiminnan aikana sekä toteuttaa tuotos, jonka avulla voidaan lisätä lasten osallisuutta. Lapsen ei kuitenkaan ole pakko pitää yhteyttä Pelastakaa Lasten työntekijään, vaan lapsi voi itse päättää haluaako ja kokeeko tarpeelliseksi kertoa uusien toimintatapojen avulla kuulumisiaan. Toimintatavat, joita lasten kanssa yhdessä ideoimme, olivat lapselle soittaminen ja sähköinen työkalu, jonka kautta lapsi voi kirjoittaa toiveitaan ja kuulumisiaan. Lapset toivoivat yhteyden pidon tapahtuvan puhelimella tai tietokoneella, sillä näin tämä olisi nopeinta ja helppokäyttöistä.

Nyt uusilla silmillä tutkimuksen menetelmävalintoja katsellessa huomaan miettiväni olisivatko tulokset ja tuotokset muodostuneet erilaisiksi, mikäli olisin valinnut tutkimuksen olevan määrällinen tutkimus. Tällöin kaikille toiminnassa mukana oleville lapsille olisikin lähetetty esimerkiksi kysely osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen kokemuksesta. Toisaalta laadullisen tutkimuksen ei olekaan tarkoitus selvittää määrällisiä tilastoja tutkittavasta aiheesta. Mielenkiintoista olisi myös tietää, olisivatko lasten ajatukset toimintaa kohtaan ja näin ollen myös tuotos muotoutuneet erilaiseksi, mikäli tutkimuksessa olisi keskitytty juuri toiminnassa mukana aloittaneisiin lapsiin.

Tutkimuksen tuotokset ovat osittain yleistettävissä, sillä samat asiat pätevät jokaisen lapsen ja nuoren kohtaamiseen. Toisaalta taas voidaanko tutkimusta yleistää, koska tutkimus keskittyi kolmen 9–10-vuotiaan lapsen kokemukseen. Päädyin tämän määrän olevan kuitenkin riittävä tähän tutkimukseen, sillä työskentelin samojen lasten kanssa kesäkuusta syksyyn ja uusien haastateltavien mukaan ottaminen syksyllä olisi vienyt aineiston epätasapainoon, eikä aineisto olisi ollut enää yhdenmukainen.

Tutkimuksen tuotoksella osallisuuden nopalla voidaan vahvistaa kaikkien lasten ja nuorten osallisuutta, vaikka ei olisikaan mukana Sporttikummi- tai tukihenkilötoiminnassa. Osallisuuden

noppaa voidaan hyödyntää esimerkiksi muiden samankaltaisten järjestöjen toiminnassa, lasten osallisuus tiedon lisäämisessä ja muiden Pelastakaa Lasten toimintojen kanssa aikuisten osallisuuden työvälineenä. Osallisuus on kuitenkin hyvin laajakäsite ja noppaan halusin tuoda tutkimuksesta nousseet asiat esille. Tämän vuoksi osallisuuden noppaa käyttämällä ei välttämättä näe jokaista osallisuuden näkökulmaa ja sen toteutumisesta. Tällä hetkellä osallisuuden nopassa on nopan silmäluvut ja yksinkertaiset symbolit Tavoitteenani on nyt tutkimuksen jälkeen koota konkreettinen noppa, joka voisi olla esimerkiksi pehmeä, puinen, värikäs tai pörröinen. Olisi mahtavaa kuulla, mitä lapset ajattelevat osallisuuden nopasta sekä kuulla heidän toiveitaan myös siitä, millaisella osallisuuden nopalla lapset haluaisivat kerrottavan uusille vapaaehtoisille lasten osallisuudesta. Noppaa voi käyttää myös lasten kanssa työskenneltäessä, sillä nopan avulla lapsi voi myös itse hahmottaa, mitä osallisuus on ja pohtia, kuinka osallisuus hänen elämässään toteutuu.

Tutkimusaihetta voisi lähteä jatkamaan joko pienempien lasten tai nuorten kanssa ja ottaa selvää, kuinka he kokevat tulleeensa kohdatuksi. On myös selvää, että samat yhteydenpidon menetelmät eivät toimi alle kouluikäisten lasten kanssa verrattuna nuoriin, joten olisi mielenkiintoista nähdä, että olisiko pienempien lasten kanssa esimerkiksi piirtäminen tai satujen hyödyntäminen toimivaa. Mielenkiintoinen aihe olisi myös se, kuinka Sporttikummi- tai tukihenkilötoiminta on vaikuttanut lapsen kokemukseen koronapandemiasta, kun tapaamisia on kuitenkin pyritty jatkamaan koko vaikean ajan.

LÄHTEET

- Cerwall Andersen, Heidi & Stawreberg, Anna-Maria 2020. Tietoisen läsnäolon opas vanhemmille. Helsinki.
- Eischer, Heli. 2019. Teoksessa Hotari, Satu. 2019. Osallisuudesta elämään. Nuorten ajatuksia osallisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Keuruun Lautupaino. Keuruu: 2019.
- Harju, Aaro. 2019. Usein sanottua vapaaehtoistoiminnasta. Teoksessa Hirvonen, Sini & Puolitaival, Satu. 2019. Vapaaehtoistoiminnan arvo. Kansalaisareenan julkaisuja 2/2019. Viitattu 20.10.2021 https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2019/12/Vapaaehtoistoiminnan_arvo_PageView_WEB.pdf
- Hiip, Tiia & Pollari, Kirsi & Luoma, Saga. 2018. Nuorten ääni pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisuja 6/2018. Viitattu 22.11.2021 <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Nuorten-aaeni-pitaa-kuulua-final.pdf>
- Häkli, Jouni., Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riitta 2015. Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 28.8.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Hämäläinen, Hans & Tanskanen, Antti & Danielsbacka, Mirikka. 2020. Vapaaehtoistyö ja hyväntekeväisyys. Teoksessa Danielsbacka, Mirikka & Hämäläinen, Hans & O.Tanskanen, Antti. 2020. Suomalainen auttaminen. Tukiverkostot suurten ikäluokkien ja heidän lasten elämässä. Gaudeamus Oy: Tallinna.
- Isola, Anna-Maria., Kaartinen, Heidi., Leemann, Lars., Lääperi, Raija., Schneider, Taina., Valtari, Salla. & Keto-Tokoi, Anne. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Juves Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. 2020. Kohtaamisen kohtia. Blogiteksti. Viitattu 11.9.2021 <https://itla.fi/kohtaamisen-kohtia/>
- Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka & Häkli, Jouni. 2015. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka. Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 20.11.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf

Kalliomeri, Reetta & Mettinen, Katja & Ohlsson Anna-Maija & Soini, Sonja & Tulensalo, Hanna. 2020. Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Pelastakaa Lapset ry.

Karreinen, Lari & Halonen, Maria & Tennilä Meri. 2013. 10 askelta parempaan vapaaehtoistointaan. Nykypaino Oy: Vantaa.

Kiilakoski, Tomi. 2019. Teoksessa Hotari, Satu. 2019. Osallisuudesta elämään. Nuorten ajatuksia osallisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Keuruun Laatupaino. Keuruu: 2019.

Korkiamäki, Riikka. 2015. Lasten ja nuorten arkisen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka. Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 20.11.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf

Kuusi, Riitta. 2018. Saavu-noppa vinkkaa, miten seurakunnissa voidaan helpottaa toisen elämää. Suomen evankelisluterilainen seurakunta. Kirkonkello. Viitattu 20.11.2021 <https://www.kirkonkello.fi/saavu-noppa-antaa-vinkkejä/>

KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Tampere. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä. 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 6.11.2021 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lastensuojelulaki (2014/417). Viitattu 20.11.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lundbom, Pia. 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo. 2014. Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.11.2021 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>

Nivala, Elina & Rynänen, Sanna. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakusikirja. PDF-dokumentti. Viitattu 6.11.2021 <https://docplayer.fi/30318000-Kohti-sosiaalipedagogista-osallisuuden-ideaalia.html>

Nuorisolaki (2016/1285). Viitattu 14.6.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mykkänen, Raili. 2021. Leikin ja liikunnan lumoissa. Pelastakaa Lapset lehti 3/2021, 4-8.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo. 2014. Kehittämistyön menetelmät. uudenlaista osaamista liiketoimintaan. SanomaPro: Helsinki.

Pelastakaa Lapset ry. 2021a. Keitä me olemme. Viitattu 11.9.2021 <https://www.pelastakaa-lapset.fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/>

Pelastakaa Lapset ry. 2021b. Sporttikummi. Viitattu 11.9.2021 <https://www.pelastakaalapset.fi/tukea-lapsille-ja-perheille/tukihenkilot/sporttikummit/>

Pelastakaa Lapset ry. 2021c. Talous. Viitattu 20.11.2021 <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/talous/>

Pelastakaa Lapset ry. 2021d. Tukea lapsille ja nuorille. Viitattu 12.9.2021 <https://www.pelastakaalapset.fi/tukea-lapsille-ja-perheille/>

Pelastakaa Lapset ry. 2021e. Tukihenkilöt. Viitattu 11.9.2021 <https://www.pelastakaalapset.fi/tukea-lapsille-ja-perheille/tukihenkilot/>

Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina & Kanste, Outi. 2013. Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Oy: Tallinna, 121-137.

Saaranen-Kauppinen, Anita. & Puusniekka, Anna. 2012. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Viitattu 24.9.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Saaranen-Kauppinen, Anita. & Puusniekka, Anna. 2006a. KvaliMOTV. Teemoittelu. Viitattu 10.11.2021 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Saaranen-Kauppinen, Anita. & Puusniekka, Anna. 2006b. KvaliMOTV. Toimintatutkimus. Viitattu 23.11.2021 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html

Sinkkonen, Jari. 2012. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Helsinki: WSOY.

Stranius, Leo. 2018. Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus. Teoksessa Hirvonen, Sini & Puoltaival, Satu 2018. Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Kansalaisareena julkaisuja 2/2018. Viitattu 22.9.2021 <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>

Syrjänen, Kaisli. 2013 Vapaaehtoisten työnohjauksesta apua toimijoiden tukemiseen ja innostamiseen. Teoksessa Karreinen, Lari & Halonen, Maria & Tennilä Meri. 2013. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Nykypaino Oy: Vantaa.

Tulensalo, Hanna & Kalliomeri, Reetta & Laimio, Janica. 2021. Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Pelastakaa Lapset ry. Viitattu 16.8.2021 <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yeung, Anne Birgitta. 2020. Tärkein motiivi on auttamisen halu. Kansalaisfoorumi 18.11.2020. Viitattu 22.11.2021 <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/tarkein-motiivi-on-auttamisen-halu/>

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (1991/60). Viitattu 14.5.2021 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Vihiniemi, Paula. 2020. Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 22.9.2021 <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/aloittavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/vapaaehtoistoiminta/>

Vilkka, Hanna. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiiin. PS-Kustannus: Jyväskylä

Välijärvi, Jouni. 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Helsinki. Viitattu 6.11.2021 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Wikstedt, Anja. Yhteisöllinen vanhemmuus ja lapsen kehitys. Yhteiset Lapsemme 1/2019, 19-21.

LIITTEET

7.1 Liite 1

Haastattelurunko käsiteltävistä teemoista lasten yksilöhaastatteluja varten.

- Tekeminen toiminnan aikana
- Mikä on toiminnassa parasta?
- Kuka päättää, mitä tehdään?
- Mikä on tärkeintä toiminnassa?
- Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen
- Mielenpitoen ilmaiseminen
- Virkistystapahtumat
- Millaista virkistystapahtumissa on ollut?
- Mitä muuttaisit virkistystapahtumissa?
- Haluaisitko vaikuttaa virkistystapahtumiin, joita me järjestämme?
- Kuulumisten kysyminen suoraan lapselta toiminnan aikana
- Jos haluaa, että kysytään, niin kuinka kuulumisia voitaisiin kysyä

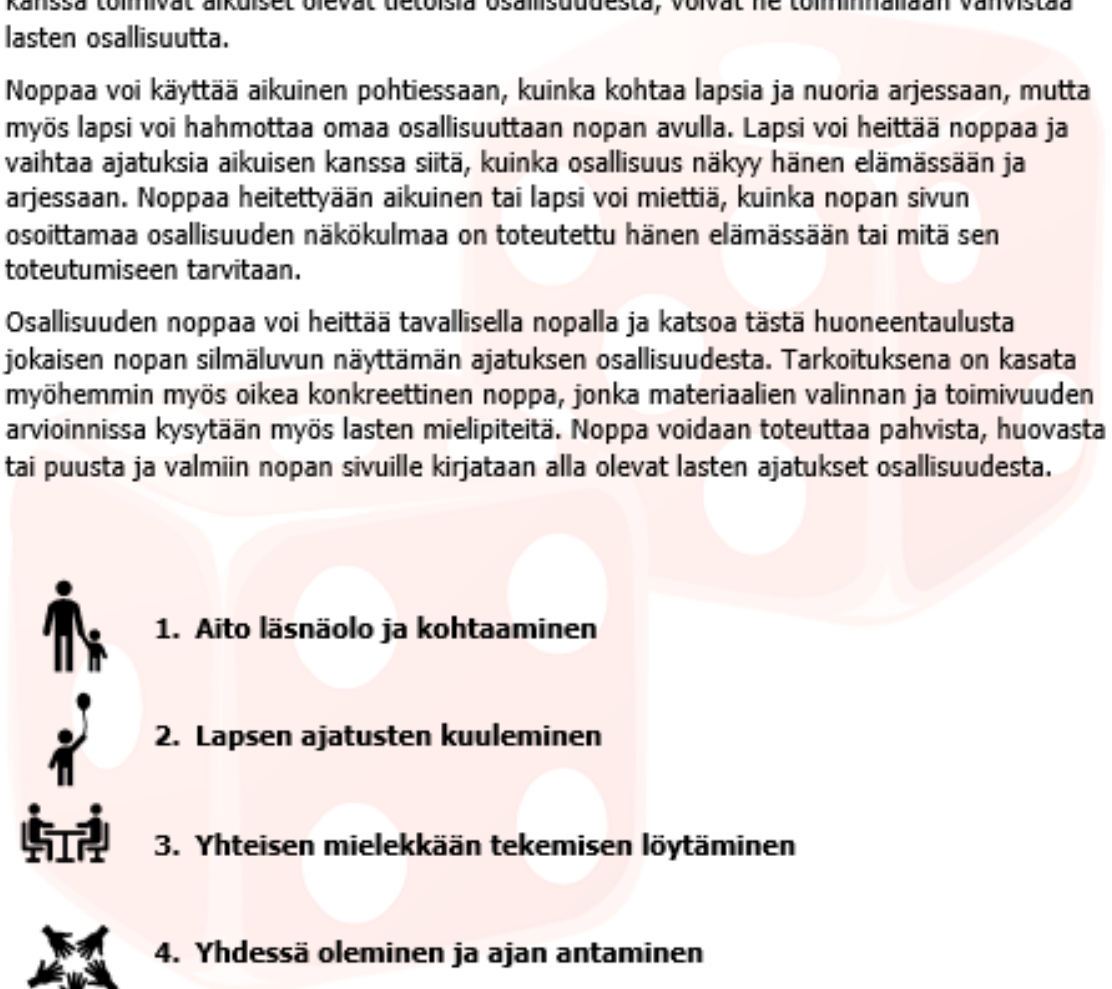

7.2 Liite 2

OSALLISUUDEN NOPPA

Tämän osallisuuden nopan tarkoituksena on toimia välineenä osallisuuden eri näkökulmien hahmottamista varten. Nopan sivujen näkökulmat ovat nousseet suoraan Pelastakaa Lapset ry:n Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnassa mukana olevien lasten osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen kokemuksista. Noppaa voidaan hyödyntää Sporttikummi- ja tukihenkilötoiminnan vapaaehtoisten valmennuksissa valmennusmateriaalina. Kun lasten kanssa toimivat aikuiset ovat tietoisia osallisuudesta, voivat he toiminnallaan vahvistaa lasten osallisuutta.

Noppaa voi käyttää aikuinen pohtiessaan, kuinka kohtaa lapsia ja nuoria arjessaan, mutta myös lapsi voi hahmottaa omaa osallisuuttaan nopan avulla. Lapsi voi heittää noppaa ja vaihtaa ajatuksia aikuisen kanssa siitä, kuinka osallisuus näkyy hänen elämässään ja arjessaan. Noppaa heitettyään aikuinen tai lapsi voi miettiä, kuinka nopan sivun osoittamaa osallisuuden näkökulmaa on toteutettu hänen elämässään tai mitä sen toteutumiseen tarvitaan.

Osallisuuden noppaa voi heittää tavallisella nopalla ja katsoa tästä huoneentaulusta jokaisen nopan silmäluvun näyttämän ajatuksen osallisuudesta. Tarkoituksena on kasata myöhemmin myös oikea konkreettinen noppa, jonka materiaalien valinnan ja toimivuuden arvioinnissa kysytään myös lasten mielipiteitä. Noppa voidaan toteuttaa pahvista, huovasta tai puusta ja valmiin nopan sivuille kirjataan alla olevat lasten ajatukset osallisuudesta.

-
-
1. Aito läsnäolo ja kohtaaminen
 -
2. Lapsen ajatusten kuuleminen
 -
3. Yhteisen mielekkään tekemisen löytäminen
 -
4. Yhdessä oleminen ja ajan antaminen
 -
5. Lapsen mielipiteiden huomioiminen
 -
6. Lapsen tutustuminen ennakkoluulottomasti